

1878



รายงานวิจัย

การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ-สังคมภาคใต้ในทศวรรษหน้า

(The Socio-economic Conditions of Southern Thailand in the Next Decade)

โดย

นายอาคม ใจแก้ว

นายประจัน มณีนิล

ไทย (เขตใต้) - ทว: นครศรีธรรมราช
ไทย (เขตใต้) - ทว: สุราษฎร์ธานี

เลขที่ HC497 ๒๒ ๑๕๔
เลขทะเบียน 017501
2/1 ต.ค. 2/35

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปี พ.ศ. 2532

บทคัดย่อ ✓

งานวิจัยเรื่องสภาพทางเศรษฐกิจ-สังคมภาคใต้ในทศวรรษหน้า เป็นการวิจัยแบบกว้างโดยอาศัยข้อมูลประกอบร่วมระหว่างเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ที่ได้กำหนดโครงสร้างจากบุคคลระดับนำทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 11 ท่าน ในส่วนของเอกสารนั้น จะใช้ข้อมูลรายปีย้อนหลัง 10 ปี ประกอบด้วยปัจจัยแทนทางด้านเศรษฐกิจ การออม โดยพิจารณาจากปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ สินเชื่อเพื่อการเกษตร ส่วนปัจจัยแทนทางด้านสังคมได้แก่จำนวนประชากร จำนวนคดีอาญาที่เกิด

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากข้อมูลย้อนรายปี (10 ปี) และข้อมูลระดับปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก สามารถสรุปผลได้ดังนี้

สภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมภาคใต้ในทศวรรษหน้า จะมีลักษณะดังเช่นภาพรวมในระดับประเทศ นั่นก็คือภาคอุตสาหกรรมจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมจะเปลี่ยนแปลงจากลักษณะของผู้ประกอบการรายย่อยมาเป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางทะเล ภาพความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ยังมีความแตกต่างค่อนข้างสูงในระหว่างบางพื้นที่ ได้แก่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับพื้นที่อื่น ๆ ความแตกต่างจะเด่นชัดมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมือง (เทศบาล) กับเขตชนบทห่างไกล

ความต้องการด้านแรงงานในภูมิภาคนี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาพรวมระดับประเทศ นั่นก็คือ ยังมีความต้องการด้านแพทย์ พยาบาล วิศวกรรม การบริหาร ภาษาต่างประเทศ และที่สำคัญก็คือ มีความต้องการแรงงานทางเทคนิคในระดับวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสามารถในการปฏิบัติจริงมากกว่าแรงงานในระดับปริญญาตรีขึ้นไป

Abstract

The Socio-economic Conditions of Southern Thailand in the Next Decade is a study which embodies documentary research and in-depth interview as methods of research. On the part of the documentary research, the data of ten-year period are gathered under following variables ; savings in commercial banks and agricultural loan represent two specific variables for the economic aspect ; while, number of population and crime rates represent the social aspect of the study. The in-depth interviews are conducted on eleven persons selected among the elite from both private and public sectors.

The analysis reveals that in the next decade the direction of the social and economic changes of the region will be in accordance with those changes at the national level. That is to say, the industrial sector will play more important role ; while, the changes within the agricultural sector will be from many small firms to fewer bigger firms. The disparity among areas within the region will be more distinct between the three border provinces and other provinces. The demand for labour will be greater for those who have the following trainings : medicine, engineering, nursing, management and foreign languages. The demand will also be higher for those technicians with high practical skills from technical colleges rather than those who graduate from university level.

คำนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมภาคใต้ในทศวรรษหน้า" นี้ เป็นความมุ่งหมายของผู้วิจัยและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ต้องการศึกษาถึงสภาพการณ์ และปัจจัยต่าง ๆ ของจังหวัดภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพเศรษฐกิจ สังคมในภาครวม แนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และสภาพแห่งความต้องการด้านแรงงาน สาขาวิชาชีพนานาชาติ รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไข พัฒนาให้ถูกต้อง ไม่ว่าจะ เป็นบทบาทของหน่วยงานในภาครัฐหรือบทบาทของหน่วยงานภาคธุรกิจ เอกชน จะต้องคำนึงถึงและมีมาตรการ วิธีการที่ชัดเจนในการพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าว

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และอนุเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดทั้งด้านเวลา บุคคล และงบประมาณ จึงทำให้งานวิจัยยังมีข้อบกพร่อง ไม่สมบูรณ์อยู่บ้าง และผู้วิจัยขอน้อมรับคำวิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านด้วยความเคารพ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

อากม ใจแก้ว

ประจัน มณีนิล

ภาควิชาสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี

ตุลาคม 2534

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทคัดย่อ

บทที่ 1

บทนำ	1
ความสำคัญของประเด็นการวิจัย	1
วัตถุประสงค์	2
ข้อจำกัด	2
แนวคิดเพื่อการศึกษาโดยสังเขป	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
เค้าโครงการนำเสนอ	3

บทที่ 2

แนวคิดการพัฒนากาด	4
ความหมาย	4
แนวคิดชี้วัดความเจริญ	6
แนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง	7
การวางแผนพัฒนากาด	8
สรุปท้ายบท	9

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา	11
การรวบรวมข้อมูล	11
ระดับการวิเคราะห์	11
ตัวแบบเพื่อการทดสอบ	12
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	12
การวิเคราะห์ข้อมูล	13

บทที่ 4

สภาพเศรษฐกิจสังคมภาคใต้	14
สภาพก่อนมีแผนฯ	15
สภาพตั้งแต่มิมีแผนฯ	16
สภาพเศรษฐกิจ	18
สภาพสังคม	31
ประมาณการความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในอนาคต	34
สรุปท้ายบท	40

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	43
สภาพความเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไป	43
สภาพทางด้านการศึกษาและอุตสาหกรรม	44
การเติบโตของชุมชนเมือง	44
สภาพทางธรรมชาติและระบบนิเวศน์	45
ความแตกต่างของบางพื้นที่ในการเปลี่ยนแปลง	46
ปัจจัยแทรกซ้อนที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง	47
ความต้องการแรงงานในอนาคต	49
สรุปท้ายบท	50
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก ก.	53
ภาคผนวก ข.	54

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของภาคใต้	17
2	แสดงฐานเศรษฐกิจที่สำคัญและมีปริมาณเงินออม	20
3	แสดงลักษณะทางสังคมของภาคใต้	32
4	แสดงข้อมูลเศรษฐกิจ-สังคมช่วงปี พ.ศ. 2521-2530	35
5	แสดงน้ำหนักปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง	37
6	แสดงตัวเลขประมาณการความเปลี่ยนแปลงในทศวรรษหน้า	39

บทที่ 1

บทนำ

บทนี้มีสาระการนำเสนอในประเด็นสำคัญคือ ที่มาและความสำคัญของปัญหา
วัตถุประสงค์การศึกษา ผลที่คาดว่าจะได้รับและข้อจำกัดในการศึกษา ดังมีรายละเอียด
ในแต่ละประเด็นต่อไปนี้

ความสำคัญของปัญหา

สภาพความเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาคที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบนโยบายของรัฐโดย
ภาพรวมนั้น ย่อมมีระดับที่แตกต่างกันออกไปตามศักยภาพระดับพื้นที่กับความสอดคล้องของแนวทาง
การพัฒนาทั้งที่ผ่านมาและที่จะทำต่อไปในอนาคต การทราบถึงสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ตลอดถึงแนวโน้ม
ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและ
เอกชนในระดับพื้นที่จะสามารถกำหนดบทบาทได้อย่างเหมาะสมกับภูมิภาคนั้น ๆ

ภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยที่มีลักษณะพื้นที่ ทรัพยากร และสภาพสังคม
วัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ จากสภาพดังกล่าวที่ได้รับการพัฒนาโดยรัฐมาตลอด
เวลาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 ในปัจจุบัน ได้ทำให้เกิดความ
เจริญทางด้านวัตถุกระจายไปในทุกพื้นที่พร้อม ๆ กับความเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนประชากร
ลักษณะอาชีพ การศึกษา และอุตสาหกรรม เป็นต้น ปრაกฏการณ์เช่นนี้จะดำเนินต่อไปอย่างไม่
หยุดยั้งด้วยปัจจัยหรือตัวกำหนดทั้งภายในภูมิภาค-นอกภูมิภาค ตลอดถึงความเปลี่ยนแปลงของ
เศรษฐกิจโลก สภาวะเช่นนี้บางครั้งก็ยากที่จะระบุงชี้ถึงทิศทางได้อย่างชัดเจน เนื่องจาก
เงื่อนไขที่เป็นปัจจัยกำหนดนั้นอยู่นอกเหนือการควบคุม อย่างไรก็ตาม หน่วยงาน/องค์กรในระดับ
พื้นที่ ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อความเปลี่ยนแปลงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ทราบ
ถึงแนวโน้มของทิศทางว่าเป็นอย่างไร โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังแรงงาน
เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น หน่วยงานเหล่านี้ได้แก่ สถานศึกษาในระดับพื้นที่ของ
ภาคใต้ เช่น วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต่อการผลิตแรงงาน

* เพื่อตอบสนองความต้องการของภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมที่สุดในแต่ละช่วงมีระยะเวลาและสถานการณ์

ฉะนั้นการศึกษาประมาณการถึงความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้
ในอนาคตจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะนำมาสู่ข้อกำหนด
บทบาทที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของภูมิภาคต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมภาคใต้
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมของภาคใต้ใน
ทศวรรษหน้า
3. เพื่อศึกษาสภาพความต้องการด้านแรงงานในอนาคต

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. เน้นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคเท่านั้น
2. ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาที่เน้นแนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึกจากบุคคลที่มีบทบาท
ทั้งภาครัฐและเอกชนเพียงส่วนหนึ่งที่คาดว่าจะเป็นตัวแทนด้านข้อมูล เป็นภาพรวมประกอบร่วมกับ
ข้อมูลระดับทุติยภูมิ

แนวคิดเพื่อการศึกษาโดยสังเขป

แนวคิดที่นำมาใช้เพื่อการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดการพัฒนาภาคของนักวิชาการตะวันตก
ว่าด้วยการเจริญเติบโตของภูมิภาคที่เน้นชี้ความเจริญและส่วนที่สองเป็นแนวคิดว่าด้วยทำเลที่ตั้ง
ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง จากแนวทางดังกล่าวก็สามารถระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อทิศทางการ
ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้หลายประการคือ ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค
และสิ่งอำนวยความสะดวก สถานประกอบการด้านอุตสาหกรรม การกระจายอำนาจการพัฒนา
ให้กับท้องถิ่น การสร้างงาน ความสำคัญของกิจกรรมระดับครัวเรือน ความเชื่อมโยงของกิจกรรม
การผลิต ชนิดของสินค้าออก การสงวนและพัฒนาทรัพยากรในภูมิภาค เป็นต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบถึงสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ในปัจจุบัน
2. ได้ทราบถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมภาคใต้ในอนาคต
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการผลิตแรงงานในระดับพื้นที่สามารถกำหนดนโยบายได้อย่างสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

เค้าโครงการนำเสนอ

การนำเสนอผลการศึกษารั้งนี้จำแนกออกเป็น 5 บทคือ บทที่หนึ่ง เป็นบทนำว่าด้วยสภาพที่มาและปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ ข้อจำกัด ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา และเค้าโครงการนำเสนอ บทที่สอง เป็นทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษา บทที่สาม กล่าวถึงระเบียบวิธีการศึกษา บทที่สี่ กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคมของภาคใต้ในเชิงพรรณนาและอธิบายด้วยข้อมูลทุติยภูมิ-ปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ บทที่ห้า เป็นการนำเสนอหรือคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงของภาคใต้ในอนาคตภายใต้เงื่อนไขบางประการ ตลอดจนสาขาวิชาที่สถาบันการศึกษาควรรีให้ความสำคัญในการผลิตอย่างสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

บทที่ 2

การพัฒนาภาค : ความหมาย ที่มา แนวคิดเชิงทฤษฎีและกระบวนการ

บทนี้จะอธิบายถึงความหมาย ที่มา แนวคิดเชิงทฤษฎี ตลอดถึงแนวทางการวางแผนเทคนิคในการพัฒนาภาค และตรรกะของการพัฒนา เพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เมื่อลดระดับลงสู่การอธิบายด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ภาค (Regional เป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งอาจจะมีจำนวนแตกต่างกันออกไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาคใดภาคหนึ่งไปในทิศทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป เพื่อจะได้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างถูกต้องและอย่างเกี่ยวเนื่อง เพราะสองคำนี้มักจะถูกกล่าวถึงอยู่เสมอ และความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ถูกกำหนดโดยรัฐนั้นจึงมักจะถือว่าเป็นการพัฒนาในเชิงวิชาการอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงจำแนกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วสังคมมนุษย์จะมีลักษณะของความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamic societies)⁽¹⁾ อันเนื่องมาจากตัวของมนุษย์เองที่มีความต้องการ มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา⁽²⁾

การเปลี่ยนแปลงสามารถแยกออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ⁽³⁾

ก. การเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ (Quantitative change) ซึ่งได้แก่ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร การกระจายของประชากร รายได้ การบริโภค เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้สามารถที่จะประเมินและทำนายได้

ข. การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ (Qualitative change) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านวิทยาการ การจัดระเบียบทางสังคม อุดมการณ์ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มีความยุ่งยากและค่อนข้างซับซ้อนกว่าการเปลี่ยนแปลงแบบแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนานั้นจะพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ลักษณะ เพียงแต่จะมุ่งเน้นและให้ความสำคัญ

กับการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพมากกว่า เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมมากยิ่งขึ้น และควรจะได้กระทำไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ โดยเฉพาะในสังคมด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา

จากความหมายของคำว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เมื่อพิจารณาในระดับภาคเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อกำหนดของแผนจากรัฐบาลกลาง จากจุดนี้จึงใคร่ขยายให้เห็นอย่างชัดเจนต่อไปว่า ความเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนนั้นจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ (4)

1. ความเปลี่ยนแปลงที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มุ่งให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม เทคโนโลยี ความทันสมัยด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่

2. ความเปลี่ยนแปลงที่เน้นด้านสังคม เน้นการปรับปรุงสภาพสังคมให้มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตของประชาชนที่จะต้องมีความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน เป็นต้น

การอธิบายโดยเน้นการใช้คำว่าพัฒนา จึงเป็นแนวทางที่นำมาเป็นเกณฑ์พิจารณาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับภาค ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการบริหาร ภายใต้เกณฑ์หรือกรอบนี้ (5)

ก. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้-รายจ่าย การบริโภค-การออม การลงทุน-ผลตอบแทน ผลผลิตและการค้ากับต่างประเทศหรือต่างภูมิภาค เป็นต้น

ข. ด้านสังคม ได้แก่ โอกาสการเลื่อนชั้นทางสังคม โดยพิจารณาถึงระดับการศึกษา ความไม่เสมอภาค ความยากจน ตลอดจนความขัดแย้งความวุ่นวายไม่สงบสุขที่เกิดขึ้นในสังคม (Social cohesion and social conflict)

ค. ด้านการเมือง การบริหาร เน้นการใช้กฎระเบียบโดยไม่เลือกกลุ่ม แต่กระจายอย่างเป็นธรรม ความสนใจในด้านการเมืองการปกครองของประชาชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการทางการเมือง ฯลฯ

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิภาค เพื่อจะได้แนวทางการวิเคราะห์ภายใต้เงื่อนไขที่เกิดขึ้นในท่ามกลางกระบวนการพัฒนาของภาคได้อย่างเหมาะสม การนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เน้นอธิบายความเปลี่ยนแปลงในส่วนภูมิภาค เพื่อนำร่องไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ในขั้นนี้ได้เลือกแนวคิดสองลักษณะคือ แนวคิดว่าด้วยขั้วความเจริญ และแนวคิดเกี่ยวกับที่ตั้งตามแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีขั้วความเจริญ (Growth pole Theory) ทฤษฎีนี้ได้พัฒนาจาก Perroux เมื่อปี ค.ศ. 1955 โดยให้ความเห็นว่า เมื่อใดที่อุตสาหกรรมมีแรงจูงใจในการพัฒนาและเพิ่มผลผลิตสูงขึ้น ย่อมจะทำให้อุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มผลผลิตขึ้นด้วย แนวคิดนี้จะมีบุคคลสำคัญที่ได้เข้ามามีส่วนอธิบายขยายเพิ่มคือ เฮอริชแมน (Hirschman) และโบเคอร์วิลล์ (Boudeville)⁽⁶⁾ ประเด็นสำคัญจากแนวคิดของเฮอริชแมนก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผลิตจะเกิดขึ้นได้สองลักษณะ

ลักษณะแรก เป็นผลของความสัมพันธ์ในลักษณะที่อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งหรือหน่วยผลิตใดหน่วยผลิตหนึ่งใช้ง่ายในการซื้อวัตถุดิบต่าง ๆ จากอุตสาหกรรมหรือหน่วยผลิตอื่นในสัดส่วนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผลผลิตของตนก็จะส่งผลให้ความเติบโตของอุตสาหกรรมหรือหน่วยผลิตอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมหรือหน่วยผลิตดังกล่าวอย่างมาก นั่นก็หมายถึงว่าถ้าอุตสาหกรรมหรือหน่วยผลิตนั้นขยายตัวมาก ๆ อุตสาหกรรมหรือหน่วยผลิตอื่นก็จะขยายตัวตามไปด้วย ผลเช่นนี้เรียกว่า backward linkage effect

ลักษณะที่สอง เป็นผลที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมซึ่งสินค้าของตนส่วนใหญ่จัดเป็นประเภทวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณขายทั้งหมดของตน ความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมลักษณะนี้จึงขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมอื่นเป็นสำคัญ ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า forward linkage ซึ่งตรงข้ามกับลักษณะแรก

สำหรับโบเคอร์วิลล์ (Boudeville) นั้นเน้นความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ นั่นก็คือให้ความสำคัญกับบริเวณที่ตั้งของอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความเจริญ

ชั้นในภาค ทั้งนั้นจะมีผลให้เกิดการขยายตัวในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในบริเวณภาคนั้นต่อไป
 อย่างไรก็ตาม ประพันธ์ เควตั้นตัน ได้ชี้เพิ่มเติมว่า ในการนำทฤษฎีชี้ว่าการพัฒนามาใช้
 ในการพัฒนาภาคนั้น จำเป็นจะต้องระบุพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ด้วย นั่นคือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
 ทุกประเภทอาจจะเป็นหน่วยผลิตที่เป็นหลักหรือหน่วยผลิตที่ถูกครอบงำ หรืออุตสาหกรรมต่าง ๆ
 จะต้องมีที่ตั้งที่ใดที่หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์บนพื้นที่ตามสายงานก่อให้เกิดการ
 เปลี่ยนแปลงบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ด้วย สำหรับเนื้อหาของทฤษฎีชี้ว่าการพัฒนานั้นเน้นเฉพาะความ
 สัมพันธ์บนพื้นที่ตามสายงานเท่านั้น เมื่อนำมาใช้กับการพัฒนาภูมิภาค ทฤษฎีนี้ก็ต้องอาศัยทฤษฎี
 การเลือกที่ตั้ง⁽⁸⁾ จะเกิดแนวความคิดที่เรียกว่า Localized functional growth poles
 ซึ่งมีอยู่ในสาระของทฤษฎีชี้ว่าการพัฒนาแล้ว

ทฤษฎีที่ตั้งตามแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง การเสนอแนวคิดนี้เริ่มจาก ไคลด์

วีเวอร์ (Clyde Weaver) เรียกว่า การพัฒนาตามอาณาเขต (Territorial Development)
 มีสาระสำคัญคือ การพัฒนาภาคควรกระจายอำนาจการพัฒนาออกไปจากส่วนกลางและให้มีการใช้
 ทรัพยากรในภูมิภาคนั้นและเพื่อภูมิภาคโดยเฉพาะ จะทำให้การพัฒนาเกิดผลอย่างจริงจังได้
 รายละเอียดของแนวทางการพัฒนาแบบนี้ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้⁽⁹⁾

2.1 การสร้างงานที่เหมาะสมกับคนในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการ
 ขั้นพื้นฐานระดับบุคคล/สังคม วัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อที่จะทำประโยชน์ให้กับภูมิภาคของตนเอง
 มากที่สุด

2.2 กิจกรรมระดับครัวเรือนเป็นแกนนำสำคัญของการสร้างความเจริญในเขตเมือง
 ครัวเรือนจะสร้างความเจริญภายในภูมิภาคได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการติดต่อกับภายนอก อีกทั้ง
 ทั้งยังป้องกันการรั่วไหลออกจากภูมิภาค ตัดโอกาสการผูกขาดจากภายนอกได้ทางหนึ่งด้วย

2.3 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชุมชนหรือภูมิภาคจะต้อง
 มีอย่างพร้อมมูล ขณะเดียวกันต้องสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารภายในอย่างสะดวกเพื่อจะก่อให้เกิด
 ให้ความรายนันในอันที่จะติดต่อปฏิบัติงานพัฒนาร่วมกัน

2.4 ต้องมีสถาบันศูนย์กลางเป็นจุดร่วมของการบริการและติดต่อของภูมิภาคขึ้น

2.5 ให้ความสำคัญด้านการให้ข้อมูลในภูมิภาคแก่ประชาชน เพื่อสร้างสำนึกและคุณค่า ตลอดถึงตระหนักในสภาพ ปัญหา ผลประโยชน์ ตลอดถึงแนวทางที่จะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขของคนในภูมิภาคนั้น ๆ ภายใต้ความร่วมมือร่วมใจเพื่อพัฒนาอย่างแท้จริง

2.6 กระจายอำนาจด้านเศรษฐกิจจากส่วนกลางสู่ภูมิภาคให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิตขนาดเล็กเกี่ยวกับสินค้าอุปโภคบริโภค อีกแนวหนึ่งก็อาจจะกระทำได้โดยให้กิจการในเมืองและชนบทมีจุดร่วมกันมากขึ้น เช่น การจัดตั้งอุตสาหกรรมในชนบทให้มากขึ้น ขณะเดียวกันลดการจัดตั้งอุตสาหกรรมในเขตเมืองใหญ่ลง

2.7 ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรในภูมิภาคโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์ของภูมิภาคนั้น ๆ ให้มากที่สุด และควรใช้เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นโดยอาศัยการกระจายอำนาจและการพัฒนาอย่างสมดุลย์ ตลอดจนมีความตระหนักด้วยการจำกัดการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีด้วย

การวางแผนพัฒนาภาค องค์การสหประชาชาติได้จัดสัมมนาเกี่ยวกับการวางแผนภาค (Regional planning) ขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1958 ณ กรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่น โดยเน้นให้ความสำคัญในการกระจายอำนาจเพื่อกำหนดแผนพัฒนาในระดับภูมิภาคภายใต้ความสัมพันธ์กับส่วนกลางอย่างต่อเนื่อง และได้ระบุถึงปัจจัย 3 ประการที่คาดว่าจะค่อนข้างมีอิทธิพลต่อการดำเนินการดังกล่าวก็คือ⁽¹⁰⁾

- ปัจจัยด้านการเมือง
- ปัจจัยด้านการบริหาร
- ปัจจัยด้านการกำหนดแผน

ปัจจัยทางด้านการเมือง จะมีปัญหาในประเด็นขนาดของภูมิภาคว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีผู้นำที่เข้มแข็งอาจจะนำไปสู่ความยุ่งยากต่อรัฐบาลในการควบคุมหรือกำหนดทิศทางการพัฒนา เนื่องจากผู้นำในระดับพื้นที่นั้นจะตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อ

การปกครองส่วนกลางและสามารถนำไปสู่การกำหนดข้อต่อรองได้มากขึ้น

ปัจจัยด้านการบริหาร จะเน้นด้านการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค การกระจายบุคลากรที่มีความสามารถจากส่วนกลางไปบริหารในส่วนภูมิภาคแทนที่จะกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง ในพื้นที่ใดที่มีกลุ่มประชาชนที่มีเอกลักษณ์ต่างจากภูมิภาคอื่นด้วยความแตกต่างด้านวัฒนธรรม เป็นต้น ก็จำเป็นสำหรับรัฐบาลกลางต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยด้านการวางแผน จะเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่แต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพทางกายภาพ วัฒนธรรม ประชากร เป็นต้น ฉะนั้นการกำหนดภาพรวมให้เป็นเอกภาพด้วยการผสมผสานเป็นแผนแห่งชาติจึงอาจจะก่อให้เกิดความยากต่อการประสานก็ได้

สรุปท้ายบท จากที่ได้กล่าวถึงความหมาย ที่มา ความจำเป็น ทฤษฎี และการกำหนดแผนเพื่อพัฒนาภาคมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าในเชิงทฤษฎี จะมียุทธวิธีการพัฒนาภาคที่แตกต่างกัน แต่โดยการพิจารณาอย่างกว้าง ๆ ก็จะมี 2 ลักษณะก็คือ การกระจายความจำเริญทางเศรษฐกิจกับการกระจายอำนาจและให้ความสำคัญกับหน่วยระดับภูมิภาคภายใต้การกำหนดแผนโครงการต่าง ๆ เป็นภาพรวมในระดับชาติแล้วลดระดับลงสู่ภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ภายใต้แนวคิด ทฤษฎี ที่อ้างถึงในตอนต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีที่ตั้งเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองก็สามารถระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของภาคใต้ ได้แก่ ปัจจัยด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก สถานประกอบการ (โรงงาน) แรงงาน (การอพยพของประชาชนสู่สถานประกอบการ) การกระจายอำนาจ การพัฒนาให้กับท้องถิ่น การสร้างงานที่สอดคล้องกับความต้องการ ลักษณะกิจกรรมระดับครัวเรือน ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิต ปริมาณสินค้าและผลผลิต การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นต้น จากปัจจัยเหล่านี้ได้กำหนดเพื่อการทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตั้งรายละเอียดปรากฏในบทที่ 3 และ 5 ต่อไป

เชิงอรรถที่ 2

- ¹Kingsley Davis Human Society, New York : The Mcmillan Company, 1949, p.9
- ²David Krech and et.al., Individual in Society, New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1962, p.73
- ³Richard Tracy La Piere, Social Change, New York : McGraw-Hill, 1965, pp.53-54
- ⁴Louis J. Goodman and Ralph N. Lone, Project, : lanning and Management : An Integrated Approach, New York : Dergaman Press, 1980 p.3
- ⁵Nancy Baster, "Development Indicators : An Introduction, "The Journal of Development Studies, (April, 1972) pp.6-9)
- ⁶เอกจิต วงศ์สุภาชาติกุล, ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งกับแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523, หน้า 60-62
- ⁷กาญจณี พลจันทร์, รายงานผลการวิจัยการวางแผนพัฒนาภาค : ทฤษฎีและ การใช้ทฤษฎีศึกษากรณีของประเทศในทวีปแอฟริกา (ใต้ทะเลทรายสะฮารา), มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ พฤษภาคม 2528, หน้า 7
- ⁸คูรายละเอียดยานประพันธ์ เสวตนันท์, เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2520 หน้า 155-156
- ⁹กาญจณี พลจันทร์, เล่มเดียวกัน, หน้า 10-12
- ¹⁰United Nations, Decentralization for National and Local Development, United Nation Publication, nd. pp.19-20

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

บทนี้จะนำเสนอระเบียบวิธีการศึกษาภายใต้ประเด็นสำคัญคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลระดับหน่วยการวิเคราะห์ ตัวแบบที่กำหนดเพื่อการทำนาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดแต่ละประเด็นต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้เพื่อการศึกษาครั้งนี้จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ

ลักษณะแรก เป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth interview) จากบุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน ในระดับพื้นที่ในลักษณะ unstructure interview ภาครัฐนั้นจะเลือกจากระดับหัวหน้าส่วนราชการหรือตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย ส่วนภาคเอกชนเลือกจากประธานหอการค้าหรือตัวแทนเช่นกัน

ลักษณะที่สอง เป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้จากเอกสารงานวิจัยและหนังสือที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ 10 ปีย้อนหลังภายใต้กรอบที่กำหนด จากแนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างตัวแบบและคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงของภาคใต้ในทศวรรษหน้า

ระดับหน่วยการวิเคราะห์

เนื่องจากเป็นการศึกษาโดยภาพรวมของภาคใต้ เพราะฉะนั้นการกำหนดหน่วยวิเคราะห์จึงอยู่ในระดับมหภาค (Macro level)

ตัวแบบเพื่อการทดสอบและทำนาย

ตัวแบบการทำนายสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภาคนั้น ประกอบด้วยตัวแบบดังต่อไปนี้

$$a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + e = Y$$

เมื่อ	x_1	=	จำนวนประชากร
	x_2	=	สินเชื่อเพื่อการเกษตร
	x_3	=	จำนวนคดีอาญาที่เกิด
	Y	=	ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่กำหนดให้อัตราการออม คือปริมาณเงินฝากเป็นครุณชีวัต

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษานั้นเน้นการกระจายตามลักษณะพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อจะได้ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน ดังนั้นกระบวนการเลือกจึงดำเนินการในลักษณะเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นสำคัญ (Purposive sampling) ซึ่งมีได้ใช้โอกาสความน่าจะเป็นทางสถิติ (Non-probability sampling) เข้ามาเกี่ยวข้อง พื้นที่ที่กำหนดเพื่อการศึกษาจึงแบ่งเป็น

- ก. ภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วยจังหวัด กระบี่ สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
- ข. ภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วยจังหวัด สงขลา ปัตตานี และยะลา

กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในแต่ละพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก ได้แก่หัวหน้าส่วนหรือตัวแทนภาครัฐ ของกระทรวงเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย ฝ่ายภาคเอกชนได้แก่ ประธานหอการค้าหรือตัวแทน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลหลักที่ใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ได้แก่ข้อมูลเชิงปริมาณจากสถิติย้อนหลัง 10 ปี แล้วนำมาวิเคราะห์ทำนายปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมภาคใต้ในทศวรรษหน้าด้วยเทคนิคที่เรียกว่า Extrapolation Technique ภายใต้การกำหนดเงื่อนไขด้วยกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีแล้วนำเข้าสู่กระบวนการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ในขณะเดียวกันเพื่อให้การอธิบายสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ท่านผู้รู้ระดับพื้นที่มาประกอบเสริมอีกส่วนหนึ่ง

สรุปท้ายบท

ในบทนี้มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยที่เชื่อมโยงแนวคิดเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในระดับทฤษฎีก็คือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมซึ่งพิจารณาจากอัตราการออมของประชาชน (ตัวแปรตาม) ภายใต้เงื่อนไขสำคัญสามประการคือ จำนวนประชากร สินเชื่อเพื่อการเกษตรและจำนวนคดีอาญาที่เกิด (ตัวแปรอิสระ) ในขณะเดียวกันก็อาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาผสมผสานด้วยอีกส่วนหนึ่ง

สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมภาคใต้ของประเทศไทย : อดีตและปัจจุบัน

บทนี้จะเป็นการอธิบายด้วยข้อมูลเชิงพรรณนาและอธิบายเกี่ยวกับลักษณะและสภาพทางเศรษฐกิจสังคมภาคใต้ของประเทศไทย โดยการพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงโดยสังเขป และจะมาเน้นข้อมูลความเปลี่ยนแปลงในช่วงที่กำหนดแนวทางการพัฒนาภาคจากแผนฯ ฉบับที่ 2 เป็นต้นมา การนำเสนออาศัยข้อมูลระดับทุติยภูมิ (secondary data) เป็นหลัก

จากสภาพความเป็นจริงประการหนึ่งของสังคมก็คือ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (dynamic society)⁽¹⁾ ภาคใต้ในฐานะเป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทย หากพิจารณาในทฤษฎีเชิงระบบแล้วก็กล่าวได้ว่าเป็นระบบย่อยภายใต้ระบบใหญ่ระดับประเทศ ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นของระบบย่อมมีผลไปถึงระบบย่อยด้วย อย่างไรก็ตาม ภายใต้สภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคแรก ๆ นั้นถ้าสรุปในภาพรวมแล้ว จะปรากฏชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อกำหนดแนวทางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผน ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

ภาคใต้ เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทยนอกเหนือจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ซึ่งประกอบด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตก (ภายใต้เกณฑ์การแบ่งในเชิงเศรษฐกิจ) คำว่าภาคใต้หรือทักษิณใต้ เป็นชื่อที่ใช้เรียกดินแดนส่วนที่อยู่ทางด้านทิศใต้ของประเทศไทย รูปร่างของประเทศไทยมีลักษณะคล้ายกับขวาน ส่วนที่เป็นค้ำขวานนั้นก็คืออาณาเขตของภาคใต้นั่นเอง ลักษณะที่ตั้งถือเป็นคอนเท้นือคาบสมุทรมาลายู เนื่องจากเป็นส่วนที่แผ่นดินแคบคอคแต่ยาวยื่นเป็นลำแขน มีสภาพเหมือนแหลมก้นกลางระหว่างทะเลอันดามันแห่งมหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้แห่งมหาสมุทรแปซิฟิก สำหรับแผ่นดินตอนใต้สุดของแหลมเป็นประเทศมาเลเซีย

สภาพการณ์ของภาคใตีก่อนมีแผนพัฒนาฯ โดยสังเขป ประเทศไทยมีพัฒนาการของความเปลี่ยนแปลงมานับหลายร้อยปี กล่าวคือในสมัยสุโขทัยได้เริ่มมีการจัดระเบียบการปกครอง

ซึ่งเน้นความสำคัญอยู่ที่ศูนย์กลางคือนครหลวง ยังไม่ปรากฏการกำหนดเขตปกครองในภาค (region) อย่างชัดเจน แต่จะเรียกว่าหัวเมืองประเทศราช สมัยนี้หัวเมืองประเทศราช ทางภาคใต้ที่สำคัญก็คือ นครศรีธรรมราช มะละกา และยะโฮ ลักษณะเช่นนี้ถึงแม้จะมีการขยายขอบเขตจัดระเบียบบริหารที่ซับซ้อนละเอียดมากขึ้นในสมัยอยุธยา แต่เท่าที่การจัดระเบียบบริหารระดับภาคเริ่มปรากฏขึ้นในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แล้วระบุอย่างชัดเจนด้วย พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2495 ซึ่งกำหนดให้รวมท้องที่และจัดตั้งเป็นภาค⁽³⁾ แล้วปรับปรุงในรายละเอียดเรื่อยมากระทั่ง พ.ร.บ.การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 ซึ่งใช้อยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้อีก่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนฯ เมื่อพิจารณาจากผลงานของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา⁽⁴⁾ ซึ่งได้กล่าวถึงระหว่างปี พ.ศ.2398-2475 นั้น สามารถทำให้มองเห็นสภาวะการณดังกล่าวได้ค่อนข้างชัดเจนว่าก่อนสนธิสัญญาเบาริ่ง ภาคใต้มีการค้าอยู่แล้วแต่เป็นการค้าระบบผูกขาดของรัฐ โดยมีเจ้าเมืองเป็นตัวแทน สินค้าที่สำคัญคือ ดีบุก รางนก และของป่า เช่น ไม้ งาช้าง และหนังสัตว์ ภายหลังสนธิสัญญา ดังกล่าวสภาพเศรษฐกิจสังคมก็ยังไม่มียะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก การเลิกสนธิสัญญามิได้ส่งผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่แต่อย่างใด

การขยายตัวของผลิตผลบางอย่างที่สำคัญก็คือ แร่ดีบุกแถบภาคใต้ชายฝั่งตะวันตก ส่วนการผลิตข้าวยังไม่เพียงพอต่อการบริโภคในพื้นที่ ต้องสั่งซื้อจากไทรบุรีและมะริค แทนที่จะสั่งซื้อจากชายฝั่งตะวันออกที่ผลิตข้าวได้ เพราะถูกกั้นด้วยเทือกเขา การค้าดีบุกได้กลายเป็นสินค้าออกสำคัญของภูเก็ตคิดเป็นปริมาณถึง 3/4 จากสินค้าออกทั้งหมดของภาคใต้ และเมื่อคิดเป็นมูลค่าสินค้าออกรวมทั้งภาคแล้วมีมูลค่าถึง 203.5 ล้านบาท หรือร้อยละ 24 ของประเทศ จากสินค้าออกของทั้งประเทศในปี พ.ศ.2468

การปลูกข้าวนั้นจะมีมากทางภาคตะวันออกของภาคใต้แถบบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช และพัทลุง ภายใต้การครอบงำของกลุ่มขุนนางด้วยรูปแบบจับจองที่ดิน ส่วนชาวบ้านทั่ว ๆ ไปนั้นค่อนข้างจะสมถะด้วยการปลูกพืชเพียงเพื่อยังชีพเท่านั้น

ผลไม้บางชนิด เช่น มังคุด ทุเรียน เริ่มกลายเป็นสินค้าออกของภาคใต้ เข้าสู่
กรุงเทพฯ บ้างในช่วง พ.ศ.2460

ยางพารา ได้กลายมาเป็นสินค้าเกษตรที่ทำให้สภาพวิถีชีวิตของคนในภาคใต้
เปลี่ยนแปลงมากขึ้นเมื่อพืชดังกล่าวนี้มีการปลูกเป็นไร่นาขนาดใหญ่ โดยมีนายทุนทั้งที่เป็นข้าราชการ
และชาวจีน ส่วนชาวบ้านทั่วไปยังคงปลูกกันเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ หรืออาจจะเพียงแต่การ
รับจ้างกรีดยางเท่านั้น

ด้วยสภาพดังกล่าวข้างต้น พอจะกล่าวได้ว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้
ในอดีตถึงช่วง พ.ศ.2475 ก็มีได้มีสภาพที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ ของประเทศ นั่นก็คือ
ข้าราชการและชาวจีนค่อนข้างจะวิวัฒนาการในด้านเศรษฐกิจ ส่วนชาวไทยโดยทั่วไป ก็ยัง
คงมีวิถีชีวิตแบบยังชีพเป็นส่วนใหญ่ สภาพการณ์เช่นนี้ดำเนินต่อไปภายใต้การขยายตัวของลัทธิ
ทุนนิยมระดับชาติ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกาที่ค่อย ๆ กระจาย
ลงสู่ระดับพื้นที่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ภาคใต้ของประเทศไทยก็ตกอยู่ในวัฏจักร
ดังกล่าวนี้เช่นกัน โดยกลุ่มข้าราชการกับพ่อค้าชาวจีนมีบทบาทที่ค่อนข้างสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ
และสังคมที่ค่อย ๆ แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์แสดงออกด้วยลักษณะ
ถ้อยที่ถ้อยอาศัยตลอดมา

ภาพรวมโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจภายหลังการมีแผนพัฒนาฯ ถึงปัจจุบัน
ภายใต้สภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพเศรษฐกิจสังคมก่อนมีแผนพัฒนาน ดังกล่าวก็นำมาสู่การ
พิจารณา ถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้ที่ประกอบด้วย 14 จังหวัด ตามเขตการ
บริหาร-การปกครองแล้ว จำแนกตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ 2 ส่วนคือ

- ก. ภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต
ระนอง สุราษฎร์ธานี และตรัง
 - ข. ภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่จังหวัด พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล
- สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ-สังคมโดยทั่วไปของแต่ละจังหวัด
ของภาคใต้ทั้งสองส่วนนั้นสามารถพิจารณาได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของภาคใต้ทั้งพื้นที่ทางพัฒนาและตอนล่าง*

ภาคใต้ตอนบน	เมืองที่		การจ้าง		การจ้าง		เมืองที่		การจ้าง	
	(กม.) ²	ลำดับ	(head)	ลำดับ	คน/กม. ²	ลำดับ	เกษตร(ไร่)	ลำดับ	(บาท)	ลำดับ
ชุมพร	6,185	4	383,258	8	55	10	817,708	6	20,914	6
ระนอง	3,426	11	107,808	14	30	14	95,213	14	36,926	1
สุราษฎร์ธานี	12,811	1	713,528	3	48	12	1,353,687	3	20,773	7
ภูเก็ต	539	14	155,337	13	257	1	115,265	13	34,900	2
พังงา	4,100	9	205,997	11	45	13	298,796	12	31,562	3
กระบี่	4,624	7	289,818	10	52	11	606,720	8	21,374	4
นครศรีธรรมราช	10,169	2	1,396,209	1	128	3	2,495,870	1	11,659	13
ตรัง	5,217	5	502,968	6	85	7	892,280	5	16,534	10

ภาคใต้ตอนล่าง

พัทลุง	3,787	10	448,580	7	110	5	904,235	4	11,561	14
สงขลา	7,322	3	1,060,029	2	121	4	1,474,327	2	20,100	8
ปัตตานี	2,110	13	518,079	5	210	2	412,795	10	11,672	12
ยะลา	4,716	6	339,221	9	61	9	570,606	9	17,936	9
นราธิวาส	4,228	8	536,782	4	109	6	679,175	7	14,345	11
สตูล	2,669	12	212,446	12	65	8	299,447	11	21,349	5

* ปรับปรุงจาก ชาญชัย คีระมณี "การพัฒนาาระบบขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ" ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, การสัมมนาเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมและศูนย์รวมการค้าภาคใต้, 23-24 พฤษภาคม-2528, หน้า 5

ข้อมูล พิมพ์และที่มา : 1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถิติสถิติรายปีประเทศไทย, บรรพ 36, 2532, หน้า 34

2. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2533), หน้า 30 (สถิติปี 2530)

จากตารางพบว่า ภาคใต้ตอนบนมีองค์ประกอบทางเศรษฐกิจสังคมโดยเฉลี่ยค่อนข้าง
เด่นกว่าภาคใต้ตอนล่าง กล่าวคือ

1) จำนวนพื้นที่และรายได้ จำนวนพื้นที่ภาคใต้ตอนบนมีพื้นที่เกือบห้าพันตาราง
กิโลเมตร ส่วนภาคใต้ตอนล่างมีขนาดประมาณครึ่งหนึ่งของภาคใต้ตอนบนเท่านั้น พิจารณาถึง
ระดับรายจังหวัดก็จะมีมีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสุราษฎร์ธานีจะมีพื้นที่มากเป็นอันดับหนึ่ง รองลง
มาคือ นครศรีธรรมราช สงขลา ชุมพร และจังหวัดตรัง จากห้าจังหวัดแรกของภาคใต้ จะมี
ภาคใต้ตอนล่างคือสงขลาเพียงจังหวัดเดียวที่ตกอยู่ในอันดับสาม สำหรับรายได้ต่อหัวของประชากร
จากสถิติปี 2530 ก็ปรากฏว่าจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัว/ปีของประชากรสูงสุดเรียงตามลำดับคือ
ระนอง ภูเก็ต พังงา กระบี่ และสตูล โดยจังหวัดระนองประชากรมีรายได้ต่อหัวถึง
36,926 บาท ในขณะที่จังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุดอยู่ในภาคใต้ตอนล่างคือ พัทลุง (อันดับที่ 14)
11,561 บาท/ปี

2) จำนวนประชากรและความหนาแน่น จากสถิติจำนวนของประชากรและความ
หนาแน่น ภาคใต้ตอนบนก็ยังคงมีสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช อยู่ในอันดับแรก ๆ ส่วน
ภาคใต้ตอนล่างมีจังหวัดสงขลา ปัตตานี และนราธิวาส จัดอยู่ในระดับกลาง อย่างไรก็ตาม
เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปเกี่ยวกับจำนวนและความหนาแน่นของประชากรโดยภาพรวมแล้วภาคใต้
ตอนบนมีพื้นที่ความหนาแน่นเบาบางหลายจังหวัด เช่น ชุมพร กระบี่ พังงา สุราษฎร์ธานี และ
ระนอง เป็นต้น ในขณะที่ภาคใต้ตอนล่างนั้นมีความหนาแน่นอยู่ในอันดับกลางทั้งหมด

3) พื้นที่ทำการเกษตร จากภาพรวมโดยเฉลี่ย ภาคใต้ตอนบนค่อนข้างจะมีพื้นที่เพื่อ
การเกษตรอยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าภาคใต้ตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุราษฎร์ธานีกับนครศรีธรรมราช
ภาคใต้ตอนล่างนั้นจังหวัดสงขลาและพัทลุง มีพื้นที่การเกษตรอยู่ในระดับสูงเพียงสอง 2 จังหวัด
เท่านั้น

ก. สภาพทางเศรษฐกิจ จากอดีตที่ผ่านมา ยางพาราและแร่ดีบุก เป็นสินค้าที่
ค่อนข้างมีความสำคัญสูงสุดของภาคใต้ อีกทั้งยังเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศอยู่ใน
อันดับสูงตลอดมากระทั่งปัจจุบัน แต่สำหรับดีบุกนั้น เริ่มลดความสำคัญลงในขณะที่ผลิตผลด้าน

อื่น ๆ เริ่มเข้ามามีบทบาทสูงขึ้นแทนที่ภายใต้แผนพัฒนาฯ ของรัฐ เช่น อุตสาหกรรมการบริการ หรือกิจการการท่องเที่ยว เป็นต้น ภายใต้ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่ต่างจากภาคอื่น ๆ ก็คือ การที่มีชายฝั่งขนานยาวลงสู่มหาสมุทรทางตอนใต้ของแหลมมลายู อันเป็นที่ตั้งของสหพันธรัฐมาเลเซีย

ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ สำหรับผลิตภัณฑ์สำคัญของภาคใต้นั้น สามารถพิจารณาได้แต่ละชนิดจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 : ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้และเงินฝาก

จังหวัด	ปี 2530/31		มะพร้าว (ไร่)	กาแฟ (ไร่)	ปาล์มในถิ่น (ไร่)	เงาะ (ไร่)	ทุเรียน (ไร่)	มูลค่าสัตว์น้ำ (2531)	ผลผลิตแร่ตะกั่ว (เมตริกตัน)	จำนวนโรงงงานอุตสาหกรรม (ล้านบาท)	เงินฝากธนาคารพาณิชย์ (ล้านบาท)
	บาทพารา	พ.ม. (ไร่)									
ชุมพร	212,359	97,634	465,188	168,352	107,216	50,196	35,258	106.9	764	512	3,180.9
สุราษฎร์ธานี	1,056,670	347,501	312,512	53,351	220,890	50,488	10,414	53.2	461	689	5,864.3
นครศรีธรรมราช	1,036,693	1,104,391	227,348	54,100	.	25,436	19,683	-	1,399	1,231	6,272.3
กระบี่	549,419	137,261	70,525	26,425	316,908	6,803	6,726	-	3,470	236	1,924.1**
พังงา	525,702	28,603	27,923	6,663	-	7,725	8,049	-	3,060	269	2,260.7
ภูเก็ต	96,575	5,901	30,639	190	-	840	2,362	428.5	4,095	321	7,628.1
ระนอง	43,866	19,341	11,365	24,150	-	4,571	5,486	907.2	1,060	116	2,274.0
ตรัง	997,188	173,542	31,664	1,639	25,426	4,385	6,695	-	98	235	4,020.1
สงขลา	1,403,178	500,872	37,974	1,129	6,884	12,217	15,292	1,768.0	447	1,248	13,659.0
พัทลุง	430,792	541,178	21,673	66	-	3,709	6,280	-	-	755	1,473.1
สตูล	196,178	134,228	9,929	388	45,595	2,587	4,349	126.0	-	85	-
ปัตตานี	212,359	252,511	66,864	64	-	7,763	8,186	387.8	-	805	2,055
ยะลา	899,447	84,137	21,229	7,812	-	14,503	26,989	-	897	267	3,050.0
นราธิวาส	978,435	191,759	72,116	311	-	25,051	33,207	-	-	687	2,609.9
รวม										7,456	55,171.6

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ รายงานภาวะเศรษฐกิจและการเงินภาคใต้ 2531 ปี 1, 2, 7, 10, 12, 13, 14, 16 และ 17

** รวมกระบี่และสตูล

จากตาราง จะพบว่าพืชที่เป็นฐานเศรษฐกิจของภาคใต้ในปัจจุบัน หากพิจารณาเฉพาะที่มีบทบาทและมีความสำคัญจริง ๆ แล้ว ประกอบด้วย ยางพารา ข้าว มะพร้าว กาแฟ ปาล์มน้ำมัน เงาะ และทุเรียน สำหรับแร่ดีบุกและการประมง มีบางจังหวัดเท่านั้นที่สามารถดำเนินการได้ตามลักษณะพื้นที่ทางกายภาพของแต่ละแห่ง ส่วนกิจการอุตสาหกรรมก็นับเป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่เริ่มมีบทบาทมากขึ้น สำหรับภาคใต้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อที่จะได้ทราบถึงภาวะปัจจุบันของฐานเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จึงพิจารณาเจาะลึกแต่ละประเภทต่อไปนี้

ยางพารา นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญของภาคใต้และระดับประเทศมานับศตวรรษ กระทั่งปัจจุบัน เป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล เมื่อพิจารณาทั้งระยะเวลา ปริมาณ และอันดับรายได้ นำเข้าสู่ประเทศในลักษณะของสินค้าออกคิดอันดับ 1-3 เกือบตลอดมา อย่างไรก็ตาม จากภาวะความเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงทศวรรษจากอดีตถึงขณะนี้ อันเนื่องมาจากภาวะระบบเศรษฐกิจโลกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญก็คือช่วงปัจจุบัน (2529-2533) โดยมีลักษณะดังนี้⁽⁵⁾

- การขยายตัวด้านการซื้อขายน้ำยางสด
- การเปลี่ยนระบบผลิตและขายยางแผ่นไปสู่การผลิตยางอบแห้ง
- การเปลี่ยนระบบการส่งยางออกต่างประเทศ

ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีสาเหตุจากวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันดิบครั้งที่สองซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจโลกตกต่ำ หลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยจึงต้องมีการปรับระบบผลิตและการส่งออก นั่นก็คือ ในระยะแรกประเทศไทยผลิตสินค้ายางเพื่อทดแทนการนำเข้า แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและคิดค้นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ เพื่อส่งออกโดยตรง เฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ใช้น้ำยางข้นเป็นวัตถุดิบ เช่น กุ้งมือยาง กุ้งมือแพทย์ กุ้งยางอนามัย หุ่นมยางเลี้ยงทารก ยางรัดของและท่อยาง เป็นต้น

แหล่งและปริมาณการผลิต ยางพาราในปัจจุบันประเทศไทยสามารถผลิตได้เป็นอันดับสามของโลก (ประมาณร้อยละ 17) รองจากมาเลเซีย และอินโดนีเซีย พื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 93 อยู่ในเขต 14 จังหวัดภาคใต้ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดก็คือ สงขลา

สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง นราธิวาส และยะลา ตามลำดับ ส่วนจังหวัดอื่น ๆ ก็ปลูกทั่วไปโดยมีระนองกับภูเก็ต มีพื้นที่ปลูกยางพาราอย่างน้อยที่สุด นอกจากนั้นก็มีการปลูกทางภาค ตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดเลย) อีกเล็กน้อย และจากรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลช่วงระยะเวลา 16 สิงหาคม 2531 - 30 พฤศจิกายน 2532 ได้สรุป ถึงสถานการณ์ยางพาราว่าได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราเดิมในภาคใต้ และภาคตะวันออก ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในจังหวัดนครพนม เลย อุครธานี บางห้องที่ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ คิดเป็นพื้นที่อีกประมาณ 18,000 - 20,000 ไร่⁽⁶⁾ ในส่วนนี้ก็เป็นเพียงการขยายพื้นที่ระดับประเทศอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผลผลิตยางพาราของไทย ขยับอันดับหนึ่งหรือสอง ในอนาคตภายใต้เงื่อนไขว่าปริมาณน้ำยางที่ได้จากพื้นที่ส่งเสริมใหม่ มีลักษณะเช่นเดียวกับภาคใต้ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ผลิตผลจากยางพาราของภาคใต้ก็ยังคงมีบทบาทในฐานะสินค้าอกระดกชาติที่มีสัดส่วนสูงสุดต่อไป

สรุปและแนวทางการพัฒนาตลอดถึงการขยายผลผลิตยางพารา (7)

ปัจจุบันความต้องการยางและผลิตภัณฑ์ยางได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งตลาดในประเทศ และนอกประเทศ การปลูกยางจะให้ประโยชน์ต่อเกษตรกรทั้งในการกรีดยางเพื่อขายน้ำยางสด และเมื่อต้นยางหมดอายุแล้วก็ยังนำไปทำเฟอร์นิเจอร์ได้อีก ภาครัฐบาลจึงควรที่จะดูแลช่วยเหลือ และแนะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เกษตรกรได้เรียนรู้เพื่อนำไปใช้อย่างจริงจัง ประกอบกับควรจะมีมาตรการเข้มงวดกับผู้ประกอบการที่ผลิตผลิตภัณฑ์ยางไม่ได้มาตรฐานแล้วส่งออกทำให้ประเทศ ผู้ซื้อไม่ยอมรับสินค้าเหล่านั้น นายสุจริต พรหมเดช หัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจศูนย์วิจัยการยาง ชาติใหญ่ ได้ให้ข้อสังเกตว่า สาเหตุที่ทำให้ราคายางทุกชนิดตกต่ำกว่ากิโลกรัมละยี่สิบบาทนั้น ก็เนื่องมาจากปีที่แล้วผลิตภัณฑ์ถุงมือยาง ถุงยางอนามัย และผลิตภัณฑ์น้ำยางชั้นของไทยมีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน จึงถูกประเทศผู้ซื้อสำคัญส่งกลับ นอกจากนี้โรงงานผลิตน้ำยางชั้นประสบภาวะ วิกฤตทางด้านตลาดจนต้องปิดโรงงานหลายแห่ง ทำให้ภาวะการซื้อขยายยางของไทยประสบ ปัญหาล้มตลาด ประกอบกับประเทศจีนซึ่งเป็นลูกค้ารายใหญ่ของไทยชะลอการรับซื้อลง ทำให้ ราคายางในประเทศลดลงตามไปด้วย ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2532 เป็นต้นมา การค้ายางของ ไทยต้องประสบปัญหาราคายางตกต่ำมาตลอด รัฐบาลจึงได้มีมาตรการช่วยเหลือโดยการยกเว้น ภาษีขาออกกิโลกรัมละ 12 สตางค์ ยกเว้นภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายร้อยละ 0.75 หรือ

ประมาณกิโลกรัมละ 11 สตางค์ และยกเว้นเก็บเงินเข้ากองทุนส่งเสริมการทําสวนยาง
กิโลกรัมละ 1.70 บาท

ซึ่งมาตรการเหล่านี้หลังจากได้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2532 มีผลทำ
ให้ระดับราคายางมีแนวโน้มสูงขึ้นบ้าง นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์ยังได้ส่งเสริมการส่งออก
ยางพาราโดย

- ได้ร่วมเจรจากับบริษัทผลิตรายรถยนต์ชั้นนำของเกาหลีใต้ ซึ่งปัจจุบันนำเข้ายางพารา
จากมาเลเซียกว่าร้อยละ 80 ซึ่งทางเกาหลีใต้ส่งคณะผู้แทนการค้ามาเยือนประเทศไทยโดยได้
ศึกษาด้านการผลิตและการส่งออกยางพาราของไทย คาดว่าเกาหลีใต้จะหันมาซื้อยางพารา
จากไทยเพิ่มมากขึ้น

- ติดต่อกับองค์การนำเข้ายางพาราของรัฐบาลเยอรมนีตะวันออก และบริษัทชั้นนำ
ในการผลิตรายรถยนต์ของออสเตรเลีย คาดว่าจะทำให้ไทยส่งออกยางได้เพิ่มมากขึ้น

ภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวในเรื่องยางพาราค่า
และตลาดการค้ายาง ซึ่งควรจะขยายออกไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การแก้ไขปัญห
สามารถจะทำได้ดังต่อไปนี้คือ

- ผู้ประกอบการควรจะพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของน้ำยางชั้นให้ได้มาตรฐานตาม
ที่ลูกค้าทั้งในประเทศ และต่างประเทศยอมรับ ทั้งนี้ น้ำยางชั้นคือปัจจัยการผลิตที่สำคัญของ
ดุมมียางและดุมยางอนามัย ซึ่งถ้าผลิตได้มาตรฐานแล้วก็จะมีโอกาสขยายตลาดการส่งออก
ได้มากขึ้น

- พยายามขยายตลาดรับซื้อน้ำยางชั้นให้มากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการเจรจาระหว่าง
รัฐกับรัฐ หรือระหว่างองค์กรที่สำคัญ แหล่งที่น่าสนใจคือ กลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกและ
รัสเซีย เป็นต้น ส่วนตลาดผลิตภัณฑ์ยางที่น่าสนใจได้แก่ประเทศในแถบยุโรป เป็นต้น

- ควรหาทางลดต้นทุนการผลิตให้น้อยลงกว่าในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะต้นทุนการผลิต
น้ำยางชั้นของไทยสูงกว่าประเทศมาเลเซียประมาณตันละ 480 บาท

- ในขณะที่ภาวะน้ำยางชั้นราคาลดลง ควรจะมีมาตรการช่วยเหลือในด้านลดหย่อน
ภาษีหรือมีการพยุงราคาซื้อขายโดยตรงจากเกษตรกร

นอกจากนี้ ผลผลิตไม้ยางพาราในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น ทำให้ความต้องการใช้ไม้ยางพาราแปรรูปเพิ่มขึ้น ซึ่งการใช้ไม้ยางพาราตกปีละประมาณ 3 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นมูลค่าประมาณกว่า 800 ล้านบาท ตลอดจนการส่งออกไม้ยางแปรรูปที่สำคัญได้แก่ ญู๋น ใต้หวัน สิงคโปร์ และสาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น

ยางพารายังมีแนวโน้มรุ่งโรจน์ ภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรจะร่วมมืออย่างจริงจังในการที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมยางพาราให้เจริญรุดหน้า เชื่อว่าในอนาคตยางพาราจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่น่ารายได้เข้าประเทศมากที่สุดอีกประเภทหนึ่ง

ข้าว การผลิตข้าวในภาคใต้ (ส่วนใหญ่ร้อยละประมาณ 90 เป็นข้าวเจ้า) หากย้อนกลับไปดูอดีตแล้ว มีสภาพแทบจะไม่แตกต่างจากในปัจจุบันมากนักเมื่อพิจารณาในมิติของปริมาณกับสัดส่วนการบริโภค กล่าวคือการบริโภคข้าวในภาคใต้อาจต้องอาศัยผลผลิตจากภาคอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคกลาง สภาพความเป็นจริงเช่นนี้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบปริมาณการผลิตของข้าว/ไร่ ช่วงปี พ.ศ.2509 กับ พ.ศ.2530/2531⁽⁸⁾ นั่นก็คือในช่วงปี พ.ศ.2509 ภาคใต้ผลิตข้าวได้อยู่ในอันดับหลังสุด (ผลผลิตต่อไร่) ในช่วง พ.ศ.2530/31 สถานการณ์ก็ดีขึ้นบ้างเล็กน้อยแต่ก็ยังอยู่ในอันดับเกือบหลังสุด (อันดับ 6)

การผลิตข้าวของภาคใต้ออกดีที่ส่วนใหญ่จะปลูกกันมากแถบบริเวณชายฝั่งภาคตะวันออก ภาวะเช่นนี้ก็ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจำแนกรายละเอียดผลผลิตของแต่ละจังหวัดแล้ว ปรากฏว่านครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี มีปริมาณการผลิตสูงสุดตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีผลผลิตต่ำสุดก็คือ ภูเก็ต ระนอง พังงา และยะลา อย่างไรก็ตามภาพรวมโดยเฉลี่ยของการผลิตในภาคใต้นั้นยังค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของการบริโภค ซึ่งยังคงจำเป็นจะต้องอาศัยผลผลิตจากภูมิภาคอื่นต่อไป คงรายละเอียดจากตารางที่เปรียบเทียบผลผลิตระหว่างภาคที่กล่าวแล้วตอนต้น

มะพร้าว จังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกมะพร้าวมากปัจจุบัน ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช นราธิวาส และกระบี่ ตามลำดับ ส่วนจังหวัดอื่น ๆ ก็ปลูกโดยทั่ว ๆ ไปในระดับปานกลาง ซึ่งรวมพื้นที่แล้วประมาณ 1.4 ล้านไร่ ในอดีตภาวะการค้ามะพร้าวค่อนข้างมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของภาคใต้อยู่ในระดับสูง ปัจจุบันการค้ามะพร้าวเฉพาะ

อย่างยั้งมะพร้าวแห้ง เริ่มขบเขาลง เนื่องจากโรงงานสกัดน้ำมันมะพร้าวบางรายขาดทุน ต้องปิดการไปบ้างและบางรายเปลี่ยนจากการสกัดน้ำมันมะพร้าวไปเป็นโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มแทน ในขณะเดียวกัน ชาวสวนนิยมขายมะพร้าวในรูปมะพร้าวผลเพราะสะดวก ไม่ต้องเสียเวลาผ่ามะพร้าวและตากแห้ง ทำให้ผลผลิตมะพร้าวแห้งลดลง⁽⁹⁾ แต่มีข้อสังเกตเกี่ยวกับภาวะขบเขาของมะพร้าวทั้งผลผลิตและการค้ำน้ำจะเนื่องมาจากประเด็นสำคัญคือ

- ราคามะพร้าวลดลงมากในช่วง 10 ปีเศษที่ผ่านมา ด้วยสาเหตุหลายประการที่เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลก เช่น ความต้องการผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวลดลง เป็นต้น
- ชาวสวนมะพร้าวเริ่มลดความนิยมในการทำสวนมะพร้าว หรือที่มีอยู่ก็ไม่ได้สนใจอย่างจริงจัง อันเนื่องมาจากภาวะประการแรก การปลูกเพิ่มหรือทดแทนส่วนที่แก่เกินจะให้ผลก็ไม่มากนัก
- ประการต่อไปก็คือ กิจกรรมทำสวนปาล์มได้เข้ามามีบทบาทสำคัญแทนที่ผลผลิตที่ได้จากมะพร้าว
- สุดท้าย รัฐบาลไม่มีท่าทีชัดเจนในอันจะส่งเสริมกิจการด้านการปลูกหรือแปรรูปผลิตผลมะพร้าวอย่างจริงจัง ทั้งในด้านเทคโนโลยีหรือการส่งเสริมด้านอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชาวสวนรายย่อยในระดับพื้นที่ซึ่งค่อนข้างทำกิจการอย่างกระจัดกระจาย ตัวอย่างที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือราคามะพร้าวที่ตกต่ำมาก แต่ไม่มีมาตรการใด ๆ จากรัฐอย่างเฉพาะเจาะจงว่าจะดำเนินการให้การช่วยเหลือหรือการพยุงราคาอย่างไร

กาฬ พื้นที่ปลูกกาแฟในภาคใต้มากที่สุดตามลำดับก็คือ ชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ระนอง ยะลา และพังงา ตามลำดับ พื้นที่การปลูกกาแฟส่วนใหญ่จะอยู่ทางภาคใต้ตอนบน ส่วนภาคใต้ตอนล่างมีน้อย จากพื้นที่การปลูกกาแฟที่มีอยู่ในปัจจุบันจากรายงานของกรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดแนวทางพัฒนากาแฟและเป้าหมายการผลิต โดยยึดการตลาดเป็นเป้าหมายการพัฒนา นั่นก็คือภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า และจะไม่ส่งเสริมหรือแนะนำให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกแต่อย่างใด แต่จะเน้นส่งเสริมด้านเทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกและคุณภาพผลผลิต เพื่อให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ตลอดจนถึงลดต้นทุนการผลิตต่อไร่ให้ต่ำลง⁽¹⁰⁾

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การผลิตกาแฟของประเทศไทยทางภาคใต้ยังไม่มีความแน่นอน เนื่องจากยังต้องพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจกาแฟโลกของกลุ่มลาตินอเมริกา/อเมริกาใต้ นั่นก็คือ เมื่อใดที่ผลผลิตจากกลุ่มประเทศดังกล่าวมาก กาแฟอาจจะราคาตกต่ำลง ดังปรากฏการณ์กรณีของการประท้วงเรียกร้องให้รัฐบาลไทยประกันราคากาแฟมาแล้ว เมื่อต้นปี 2532-2533

ปาล์มน้ำมัน พื้นที่การปลูกพืชชนิดนี้ค่อนข้างมีจำกัด นั่นก็คือมีเพียง 6 จังหวัดเท่านั้น ได้แก่ กระบี่ สุราษฎร์ธานี ชุมพร สตูล ตรัง และสงขลา ตามลำดับ พื้นที่จากสูงสุด-น้อยที่สุดตามลำดับ จากพื้นที่การเพาะปลูกทั้งหมดประมาณ 6.55 แสนไร่ มีพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้วจริง ๆ เพียงร้อยละ 75 เท่านั้น (11)

สถานการณ์การค้าปาล์มน้ำมันยังอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากราคาปาล์มน้ำมันสูงขึ้น นอกจากนั้นได้มีการตั้งโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มถึง 7 โรง นำไปสู่การแข่งขันกันรับซื้อปาล์มสด แต่เมื่อช่วงปลายปี 2531 ปรากฏว่าราคาปาล์มเริ่มตกต่ำลง เนื่องจากโรงงานปาล์มน้ำมันได้ร่วมมือตกลงรับซื้อในราคาเดียวกัน เกี่ยวกับภาวะการเพาะปลูกปาล์มน้ำมันในภาคใต้นั้น ยังไม่ราบรื่นนักเนื่องจากปัญหาบางประการ เช่น เทคโนโลยีที่ใช้ยูนิตนั้นยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร เฉพาะอย่างยิ่งเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ยังให้ผลผลิตต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมาเลเซีย นอกจากนี้ ผลผลิตปาล์มน้ำมันทางภาคใต้ถูกปาล์มน้ำมันจากมาเลเซียทะลักเข้าสู่ตลาดในรูปแบบของน้ำมันเดือน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้สถานการณ์ปลูกปาล์มทางภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรายย่อยยังมีอนาคตไม่สดใสมากนัก มาตรการประการหนึ่งที่รัฐได้ดำเนินการขณะนี้คือ ชลอการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มเท่าที่มีอยู่ในขณะนี้เท่านั้น

ผลไม้ ผลไม้ทางภาคใต้นั้นมีมากมายหลายชนิด แต่ที่น่าสนใจมาพิจารณาในที่นี้ก็คือ เงาะ และทุเรียน สุราษฎร์ธานี ชุมพร และนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดที่ปลูกเงาะมากที่สุดตามลำดับ สำหรับทุเรียนปรากฏว่า ชุมพร นครราชสีมา ยะลา นครศรีธรรมราช และสงขลา ปลูกมากที่สุดตามลำดับ นอกจากนี้ ลองกอง นับเป็นผลไม้ที่เพิ่มความสำคัญมากขึ้นทุกขณะ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกถึง 37,769 ไร่ แหล่งเพาะปลูกสำคัญอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา (28,306 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 75 ของภาคใต้ ผลไม้ต่าง ๆ เหล่านี้นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นในแง่ของเศรษฐกิจภาคใต้หากได้รับการส่งเสริมจากรัฐอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขประการสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนทำให้สถานการณ์ด้านเกษตรไม่ว่าเป็นพืชประเภทยางพารา ปาล์ม กาแฟ หรือผลไม้ชนิดต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปก็คือภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะน้ำท่วมเมื่อปี 2531/32 นั้น ได้ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างมากในบางพื้นที่เช่น ชุมพร และสุราษฎร์ธานี กระทบทำให้ผลผลิตลดลงอย่างมากในขณะนี้

การประมง การประมงในภาคใต้เมื่อพิจารณาจากสถิติมูลค่าสัตว์น้ำที่ขึ้นเทียบท่าเรือประมง ปรากฏว่า สงขลา ระนอง ภูเก็ต และปัตตานี มีมูลค่าสูงสุดตามลำดับ (ล้านบาท : หน่วย) แม้ว่าความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในเขตน่านน้ำจะลดลง แต่ก็สามารถทำการประมงนอกเขตน่านน้ำร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย หรือแม้แต่พม่า จึงทำให้ปริมาณการจับปลาเมื่อคิดเป็นมูลค่าจึงยังคงค่อนข้างสูง (ดูตารางจาก หน้า 20)

นอกจากนั้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเป็นกิจการที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในภาคใต้จากช่วงปี 2527-2530⁽¹²⁾ ซึ่งพิจารณาได้จากอัตราความเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเลี้ยงกุ้งในลักษณะที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างรวดเร็วมากจากปี พ.ศ.2527-2530 นั้นน่าจะเป็นแนวโน้มที่ดีสำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคใต้ซึ่งมีพื้นที่การเพาะเลี้ยงประมาณร้อยละ 30 เศรษฐกิจของทั้งประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วต่อไปในช่วงระยะ 3-4 ปีนี้ ในขณะที่พื้นที่บางแห่งเช่นแถบภาคกลาง เริ่มลดสัดส่วนการผลิตเนื่องจากข้อจำกัดด้านระบบนิเวศน์ที่ทำให้ประสิทธิภาพการเลี้ยงกุ้งไม่คุ้มกับการลงทุน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้กิจการเพาะเลี้ยงกุ้งจะขยายตัวและมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับภาคใต้ค่อนข้างมากก็ตาม แต่ทว่ามีเงื่อนไขบางประการที่จะนำไปสู่ปัญหาการผลิตและการค้าในอนาคตก็คือ⁽¹³⁾

1. จากการที่ขยายพื้นที่อย่างรวดเร็วนั้น ทำให้ไม่มีการวางแผนด้านปัจจัยพื้นฐานควบคู่กันไป เช่น การขนส่ง ระบบไฟฟ้า ห้องเย็น การป้องกันมลพิษ ตลอดจนเทคโนโลยีการผลิต ปัญหาดังกล่าวนี้ ภาวะมลพิษเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องตระหนัก เนื่องจากเคยเกิดขึ้นมาแล้วกับบางประเทศ เช่น ใต้หวัน

2. ปัญหาคู่แข่ง การเพาะเลี้ยงกุ้งมีประเทศคู่แข่งสำคัญก็คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ฉะนั้นคุณภาพของผลผลิตจึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่งสำหรับแหล่งผลิตกุ้งในภาคใต้ของประเทศไทย

3. ปัญหาจากตลาดรับซื้อ ตลาดสำคัญก็คือญี่ปุ่น ซึ่งยังคงค่อนข้างแคบ ฉะนั้นความแปรปรวนในด้านการตลาดจึงมีค่อนข้างสูง ที่ส่งผลกระทบต่อระดับราคาและสุดท้ายคือผู้เลี้ยงกุ้ง (รายย่อย) ใ้ได้ในที่สุด

4. ปัญหาห้องเย็น ห้องเย็นมีไม่เพียงพออีกทั้งโรงงานผลิตสัตว์น้ำแช่แข็งเพื่อการส่งออกส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีการขยายการเพาะเลี้ยงทำให้รองรับผลผลิตได้ไม่ทั่วถึง

ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงปัญหาส่วนหนึ่งที่นำมาชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ด้านประมงชายฝั่ง คือการเลี้ยงกุ้งที่ต้องตระหนักสำหรับผู้ผลิต ตลอดถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในอันที่จะกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันมิให้กลายเป็นส่วนที่ย้อนกลับมาทำลายระบบการผลิต เฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคใต้ต่อไป

การผลิตแร่ตีบุกและแร่อื่น ๆ แร่ตีบุกนั้นกล่าวได้ว่าเป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญที่สุดของภาคใต้ในอดีตที่ผ่านมา และนับเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศติดอันดับสูงสุดประเภทหนึ่ง ด้วยเช่นเดียวกับข้าว และยางพารา ดังสถิติมูลค่าสินค้าขาออกปี พ.ศ.2510 มูลค่าส่งออกตีบุกของประเทศไทยมีมูลค่า 1,820,317,000 บาท ในขณะที่ข้าวและผลผลิตจากยางพารามีมูลค่า 4,653,145,000 บาท และ 1,573,766,000 บาท ตามลำดับ⁽¹⁴⁾ สภาวการณ์แร่ตีบุกปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนจากอดีตโดยสิ้นเชิง ความสำคัญนั้นเริ่มลดน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตแร่ตีบุกที่ส่วนใหญ่ได้จากภาคใต้ หรือภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศจะลดน้อยลง เช่น ปริมาณการผลิตเมื่อปี 2510 มีจำนวน 31,194.6 เมตริกตัน⁽¹⁵⁾ แต่พออย่างเข้าสู่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา ก็เริ่มลดปริมาณลงโดยตลอด⁽¹⁶⁾

กิจการด้านโรงงานอุตสาหกรรม ภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศไทยได้กำหนดแนวทางพัฒนาโดยเน้นความสำคัญด้านอุตสาหกรรม ภาคใต้ก็เป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากแนวทางพัฒนาดังกล่าว นั่นก็คือกิจการด้านอุตสาหกรรม เริ่มขยายตัวมากขึ้นภายใต้ฐานเศรษฐกิจด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งยางพารา จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีมากบริเวณจังหวัดสงขลา (1,248 โรง) จังหวัดนครศรีธรรมราช (1,231 โรง) ตามลำดับ นอกจากนั้นก็กระจายอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ระดับใกล้เคียงกัน

อุตสาหกรรมที่สำคัญของภาคใต้ จำแนกได้ 4 ประเภท⁽¹⁷⁾

1. อุตสาหกรรมนึ่งมือยาง จากสถิติกระทั่งปี 2531 รวมโรงงานนึ่งมือยางที่ได้รับการส่งเสริม 135 ราย เปิดดำเนินการจริง ๓ เพียง 10 ราย ช่วงปี พ.ศ.2530-31 เป็นระยะที่กิจการด้านนี้เป็นที่ต้องการของตลาดมาก เนื่องจากความตื่นกลัวโรคเอดส์ แต่หลังจากนั้นมากก็ซบเซาลง มีสาเหตุสำคัญก็คือ
 - คุณภาพผลผลิตของประเทศไทยยังสู้สาธารณประชาชนจีน มาเลเซีย และไต้หวันไม่ได้ ภายใต้อาการการแข่งขันเพื่อส่งผลผลิตสู่ตลาดยุโรปและอเมริกา
 - ประเทศผู้ซื้อข้างต้นเข้มงวดด้านคุณภาพสินค้ามากขึ้น
2. อุตสาหกรรมน้ายางชั้น สถิติปีล่าสุด 2531 นั้นมีจำนวนโรงงานผลิตน้ายางชั้น 18 แห่ง และอยู่ในระหว่างการก่อสร้างอีก 43 แห่ง สืบเนื่องจากอุตสาหกรรมนึ่งมือยางมีภาวะซบเซาลง ทำให้อุตสาหกรรมน้ายางชั้นตกอยู่ในสภาวะเดียวกันด้วย เนื่องจากเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตนึ่งมือยาง
3. อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็ง อุตสาหกรรมด้านนี้มีวัตถุดิบสำคัญก็คือ กุ้งและปลาหมึก จากภาวะปี พ.ศ.2531-32 นั้นยังเป็นที่คาดการณ์ว่ายังคงมีภาวะแจ่มใสต่อไป เนื่องจากราคาสัตว์น้ำปี 2532 อยู่ในเกณฑ์สูง คงจะเป็นแรงจูงใจให้มีการขยายกองเรือประมงและการจับสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ประกอบกับความต้องการในตลาดโลกยังอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดญี่ปุ่น สหรัฐ และยุโรป
4. อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ภาวะโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี ถึงแม้ปริมาณและมูลค่าการส่งออกจะเพิ่มขึ้นไม่มากนัก เนื่องจากตลาดต่างประเทศเช่น ฝรั่งเศส อิตาลี ใต้ระงับการนำเข้าโดยระบุว่ามีการใส่สารเอ็ดต้า (EDTA) เกินมาตรฐาน ฉะนั้นการใช้มาตรการควบคุมจากรัฐจึงค่อนข้างมีความสำคัญในการที่จะมีส่วนทำให้ตลาดต่างประเทศเชื่อถือยอมรับในคุณภาพสินค้าอันจะนำไปสู่การขยายตัวของผลผลิตได้มากขึ้นต่อไป
5. อุตสาหกรรมโรงแรมและการท่องเที่ยว สืบเนื่องจากรัฐบาลไทยได้กำหนดให้ปี 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยว ภาคใต้ก็ได้รับผลพวงสำคัญจากนโยบายดังกล่าวด้วย เนื่องจากเป็นภาคที่มีภูมิประเทศสวยงาม หนาวด้วยทะเลทั้งสองด้าน มีหาดทรายชายทะเลเกาะแก่ง

จำนวนมาก มีเทือกเขาซึ่งเป็นแหล่งน้ำตก ทำให้เป็นภาคที่มีภูมิทัศน์งดงามเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ แหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ในภาคใต้ตอนฝั่งตะวันตกมากที่สุด ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ และพังงา ในขณะที่เดียวกันมีแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญอยู่ในภาคใต้ตอนบนฝั่งตะวันออกมากที่สุด เช่น นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และจังหวัดพัทลุง นอกจากนี้ก็ยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมและกิจกรรมของภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณภาคใต้ตอนล่างคือ 5 จังหวัดชายแดน⁽¹⁸⁾

จากสภาพดังกล่าวนำมาสู่การเติบโตของกิจการด้านโรงแรมอย่างรวดเร็วของภาคใต้ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ จากจำนวนสถิติห้องพักโรงแรมที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างปี พ.ศ. 2528-2531⁽¹⁹⁾

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญของอุตสาหกรรมโรงแรมและการท่องเที่ยวในภาคใต้ ก็คือปัญหาสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนน้ำจืด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะสมุยและภูเก็ต ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในธุรกิจท่องเที่ยวรวมทั้งการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาวะการท่องเที่ยวในภาคใต้ ทำให้มีการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการสูง⁽²⁰⁾ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เส้นทางคมนาคมตลอดทั้งปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงโดยเร่งด่วน

จากที่กล่าวถึงฐานเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ หากจะพิจารณาอย่างละเอียดแล้วมีเพียงไม่กี่ชนิดที่ทำรายได้ให้กับภูมิภาคอย่างเป็นกอบเป็นกำตลอดมา จากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น ยางพารา สำหรับคิงกัม มะพร้าว น้ำมันมูลค่าการผลิตลดลงทุกขณะ อย่างไรก็ตาม มีฐานเศรษฐกิจบางประการที่กำลังอยู่ในระยะที่โตวันโตคืนก็คือ การประมง และกิจการท่องเที่ยว แต่กิจการสองลักษณะนี้ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องระมัดระวังและมีมาตรการควบคุมอย่างชัดเจนก็คือ ค้าฉลามและการเสื่อมโทรมของสภาวะแวดล้อมธรรมชาติอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งประกอบกิจการการประมง มิเช่นนั้นแล้วในอนาคตของภาคใต้อาจต้องประสบกับภาวะอันตราย เพราะตัวที่เป็นฐานเศรษฐกิจถูกทำลายไป ในขณะที่ฐานเศรษฐกิจบางประเภทเช่นแร่ดีบุก มะพร้าว รากากี้ตกต่ำ หรือแม้แต่ด้านการตลาดบางครั้งก็ไม่แน่นอน เช่น ราคาสัตว์น้ำ และยางพารา ฉะนั้นมาตรการการควบคุมการทำและใช้ทรัพยากรอันเป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญซึ่งมีอยู่ค่อนข้างจำกัด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลต้องตระหนักในปัจจุบันและเพื่ออนาคตการพัฒนาอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์

ของภาคใต้ต่อไปในอนาคต

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ภาคใต้อีกก็เช่นเดียวกับภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศที่มี พัฒนาการของกลุ่มผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงมาหลายทศวรรษกระทั่งถึงปัจจุบัน มีศูนย์วัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญในอดีตที่เด่น ๆ เช่น นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ปัตตานี เป็นต้น

สภาพทางสังคมภาคใต้ โดยภาพรวมแล้วประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ถ้า จำแนกเป็นภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่างแล้ว จะค่อนข้างแตกต่างกันอย่างชัดเจน นั่นก็คือ ภาคใต้ตอนบนประชาชนจะนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ แต่สำหรับภาคใต้ตอนล่างนั้นค่อนข้าง จะมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบบริเวณ จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี และสตูล ฉะนั้นจึงนำมาสู่ความแตกต่างด้านภาษาเพิ่มขึ้นใน ภูมิภาคนี้ก็คือ (21)

- ก. ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ ที่ใช้กันโดยทั่วไปทุกจังหวัด
- ข. ภาษามลายู อันเป็นภาษาถิ่นเฉพาะแถบจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

จากความแตกต่างดังกล่าว เมื่อพิจารณาลักษณะสังคมภาคใต้ ก็สามารถมองเห็น ภาพที่เป็นทวิลักษณ์ของกลุ่มประชากร นำไปสู่แนวทางกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาภาคใต้ที่ แตกต่างกันระหว่างภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่าง นอกจากนี้ก็มีผลทำให้ภาวะเศรษฐกิจ- สังคมภาคใต้ปรากฏออกมาในทิศทางที่ค่อนข้างเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ ค่อนข้างชัดเจน และเมื่อนำไปพิจารณาด้านสังคมแล้ว ภาคใต้จะมีข้อแตกต่างจากภูมิภาคอื่นค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในอดีตที่ผ่านมาดังรายละเอียดเปรียบเทียบให้เห็นในบางประเด็น คือลักษณะประชากร ในเขตนอก เขตเทศบาล อัตราการเกิดการตาย ความปลอดภัยในชีวิต-ทรัพย์สิน (พิจารณาจาก คดีอาญาที่เกิด-จับได้) สุขท้ายคืออัตราการรู้หนังสือ โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านด้วยการ เปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ดังต่อไปนี้ (22)

ตารางที่ 3 : ลักษณะทางสังคมของภาคใต้โดยสังเขป

ลักษณะประชากร	ปี พ.ศ.	
	2521	2530
ในเขตเทศบาล	670,603 (12.00)	861,161 (12.82)
นอกเขตเทศบาล	4,915,591 (88.00)	5,855,276 (87.18)
อัตราการเกิด-ตาย		
เกิด	132,604	136,037
ตาย	28,393 (21.41)	25,536 (18.77)
คดีอาญา		
จำนวนคดีที่เกิด	62,293	19,859
จำนวนคดีที่จับได้	56,129 (90.90)	13,251 (66.73)

ลักษณะประชากรของภาคใต้โดยเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศจากข้อมูล พ.ศ.2521 และข้อมูล พ.ศ.2530 ปรากฏว่าในช่วงระยะ 10 ปีดังกล่าว สัดส่วนของ ประชากรในเขต-นอกเขตเทศบาล ไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด นั่นก็คือจำนวนประชากร ในเขตเทศบาลยังคงมีจำนวนน้อย ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ของภาคใต้อาศัยอยู่นอกเขต เทศบาล ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า

- 1) สภาพส่วนใหญ่ของภาคใต้อย่างมีลักษณะเป็นชนบท โดยความเปลี่ยนแปลงของ จำนวนประชากรในระหว่าง 2 เขต (ในเขตเทศบาล-นอกเขตเทศบาล) ยังคงมีสัดส่วนการ เพิ่มของประชากรที่ใกล้เคียงกัน สภาพเช่นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับภาพรวมทั้งประเทศ
- 2) ถึงแม้จะมีการขยายเขตเทศบาล และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาล แต่ในขณะเดียวกันอัตราการเพิ่มของประชากรในเขตชนบท (นอกเขตเทศบาล) ก็มีสัดส่วนที่ ใกล้เคียงกัน สภาพเช่นนี้นำไปสู่การอธิบายได้เพิ่มขึ้นในอีกระดับว่าการเคลื่อนย้ายของประชากร ในภาคใต้ระหว่างในเขต-นอกเขตเทศบาลมีน้อยมาก

จำนวนการเกิด-ตายของประชากรระหว่างช่วง 10 ปี (ด้วยการเปรียบเทียบสถิติ อัตราการเกิด-อัตราการตายของปี พ.ศ.2521 กับปี พ.ศ.2530) สัดส่วนอัตราการตายของ ประชากรภาคใต้ลดลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ และสถิติรวมทั้งประเทศภาคใต้เป็นภาคเดียวเท่านั้นที่สัดส่วนการตายของประชากรลดลง ลักษณะเช่นนี้อาจจะกล่าวได้ว่าความเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพอนามัยของภาคใต้จากช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่ดีกว่าภาคอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาถึงสถิติคืออาชญาที่เกิด-จับได้ของภาคใต้ เปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ปรากฏ ว่าภาคใต้มีสัดส่วนการจับได้ต่ำกว่าทุกภาค และต่ำกว่าสัดส่วนเฉลี่ยทั้งประเทศด้วย ลักษณะเช่นนี้ ทำให้สามารถพิจารณาและพยากรณ์สภาพสังคมภาคใต้ได้ค่อนข้างชัดเจนอีกระดับหนึ่งว่าเป็นภาค ที่มีระดับความปลอดภัยในชีวิต-ทรัพย์สินของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่เดียวกันก็ยังชี้ให้เห็นต่อไปว่าสมรรถนะด้านการบริหารการปกครองและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของประชาชน หน่วยงานที่รับผิดชอบยัง อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมากที่สุด

จากการเปรียบเทียบสัดส่วนการไม่รู้หนังสือของประชากรในภาคใต้ (เขตการศึกษา 2 และ 3) จากอดีตที่ผ่านมา พบว่าอัตราการไม่รู้หนังสือมีค่อนข้างสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตการศึกษา 2 ซึ่งเป็นภาคใต้ตอนล่าง มีจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล จากที่ ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่าจังหวัดเหล่านี้มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีภาษาถิ่น เป็นของตนเอง ประชากรประมาณร้อยละ 75 จะไม่นิยมพูด-ใช้ภาษาไทย เพราะฉะนั้น การเรียนรู้ภาษาไทยจึงมีน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงส่งผลให้ภาคใต้ทั้งหมดมีอัตราการไม่รู้หนังสือ ค่อนข้างสูงในอดีต (พ.ศ.2490 และ พ.ศ.2513) แต่เมื่อมาถึง พ.ศ.2523 ปรากฏว่า อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรในภาคใต้ลดลงอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับส่วนอื่น ๆ ของ ประเทศ

การทดสอบและคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ในอนาคต

จากข้อมูลข้างต้นได้แสดงให้เห็นแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของภาคใต้ในอนาคตได้ ในระดับหนึ่งด้วยข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) อย่างไรก็ตาม เพื่อที่จะได้ภาพอีก ลักษณะหนึ่งจึงได้นำข้อมูลเชิงปริมาณมาเสนอเพื่อทำนายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมด้วยข้อมูลในอดีต ช่วง พ.ศ.2521-2530 ส่วนหนึ่งด้วยการกำหนดครรชนชีวิตก็คือ จำนวนประชากร สินเชื่อ เพื่อการเกษตร จำนวนคดีอาญาที่เกิด เป็นเงื่อนไขและผลลัพธ์ก็คือปริมาณเงินฝากในธนาคาร ซึ่งสามารถแสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้

การกำหนดครรชนชีวิตและการทำนายจะอยู่ภายใต้ฐานคิดดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงค่าเงินไปอย่างต่อเนื่อง
2. ปราศจากเงื่อนไขและเหตุการณ์แทรกซ้อน
3. เป็นการทำนายในระดับหนึ่งเท่านั้น ภายใต้ครรชนชีวิตซึ่งเป็นตัวแทนภาพรวม

ทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ที่กำหนดขึ้น

รายละเอียดของครรชนชีวิตมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 : ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมช่วง พ.ศ.2521-2530*

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร (x_1)	สินเชื่อเพื่อการเกษตร (ธกส./ล้านบาท) (x_2)	จำนวนคดีอาญา ที่เกิด (x_3)	ปริมาณเงินฝาก ในธนาคารพาณิชย์ (y)
2521	5,586,197	799.7	62,293	10,124.2
2522	5,715,691	809.3	54,880	12,003.4
2523	5,823,211	830.9	54,847	14,875.3
2524	5,934,699	877.7	53,847	17,605.2
2525	6,040,203	968.3	55,314	21,165.0
2526	6,166,089	1,110.8	22,786	26,845.0
2527	6,299,876	1,540.2	18,216	31,205.9
2528	6,441,186	1,580.4	20,175	35,571.0
2529	6,607,877	1,889.2	18,295	39,336.4
2530	6,716,437	2,180.5	19,859	44,907.2

*ที่มาของข้อมูล : ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้, รายงานภาวะเศรษฐกิจและการเงินภาคใต้ ปี พ.ศ.2521, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529 และปี พ.ศ.2530

จากข้อมูลข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่าภายใต้ปัจจัย 3 ประการคือ จำนวนประชากร สินเชื่อเพื่อการเกษตร และจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้น มีลักษณะที่เอื้อต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ในภาพรวม นั่นก็คือจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นก็หมายถึงแรงงานที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะมาจากการอพยพย้ายถิ่นจากภูมิภาคอื่น ๆ ผสมผสานกับการเพิ่มประชากรของภาคใต้ การกระจายสินเชื่อเพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านเกษตรกรรมให้มีโอกาสการลงทุนมากขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สถิติจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นลดจำนวนลง ซึ่งแสดงถึงสถานการณ์ความปลอดภัย

ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดถึงผู้ประกอบการในอันที่จะกล้าหรือมั่นใจลงทุนในระดับพื้นที่ได้มากขึ้น ส่วนปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ที่เพิ่มก็แสดงถึงภาวะการออมของประชาชนมีมากขึ้นตลอดเวลาเช่นกัน

ดังนั้นเมื่อกำหนดให้ปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ เป็นผลลัพธ์ที่แสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้โดยภาพรวมว่าจะมีภาวะอย่างไรในอนาคต ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ 3 ประการคือ

- จำนวนประชากร (x_1) ที่แสดงถึงลักษณะแรงงานซึ่งมาจากการอพยพของประชากรจากภูมิภาคอื่นกับส่วนที่เพิ่มขึ้นเองของท้องถิ่น
- สินเชื่อเพื่อการเกษตร (x_2) ที่แสดงถึงระดับความสามารถในการลงทุนภาคชนบท (เกษตรกร) ว่ามีโอกาสเพียงใด
- จำนวนคดีอาญาที่เกิด (x_3) ซึ่งแสดงถึงสภาวะการณ์ของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอันจะส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในภูมิภาค ตลอดทั้งยังมีความเชื่อมโยงไปถึงภาวะการลงทุนของภาคเอกชนในอันที่จะทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจสังคมอยู่ในระดับใด

จากกรอบเงื่อนไข 3 ประการดังกล่าว จึงนำมาพิจารณาระดับน้ำหนักว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมมากที่สุด เพื่อนำไปสู่แนวทางผสมผสานการอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ช่วงทศวรรษหน้าได้อีกระดับหนึ่งซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 : แสดงน้ำหนักของปัจจัยที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

Variable	B	SE B	Beta	T	Sig T
X ₃	-.05760	.03719	-.09184	-1.549	.1724
X ₂		2.11283	.19268	2.130	.0772
X ₁		3.36134E-03	.72878	6.881	.0005
(Constant)	120010.2589	19308.95553		-6.215	.0008

Multiple R .99794

R Square .99589

Adjusted R Square .99383

Analysis of Variance

	DF	Sum of Squares	Mean Square
Regression	3	1310859063.01717	436953021.00572
Residual	6	5410112.92683	901685.48780

F = 484.59582

Signif F = .0000

จากข้อมูลดังกล่าวเมื่อนำมาพิจารณาภายใต้รูปสมการจากตัวแบบที่กำหนดก็จะได้ดังนี้

$$Y = 120010.26 + .0231X_1 + 4.50103X_2 + .0576X_3 + 949.57$$

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้จะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขที่สำคัญ
เรียงตามลำดับคือ

1. จำนวนประชากร (x_1) ซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด (ค่าเบต้า = .7288)
2. สินเชื่อเพื่อการเกษตร (.1927)
3. อัตราการเกิดอาชญากรรม (-.0918) สำหรับในประเด็นนี้ค่อนข้างชัดเจน
ว่าเป็นความสัมพันธ์ในทางลบ นั่นก็คือ เมื่อใดก็ตามที่อัตราการเกิดอาชญากรรมลดลง
ภาวะการออมที่แสดงถึงภาวะเศรษฐกิจสังคมของประชาชนก็จะดีขึ้น แต่ถ้าหากอัตราการเกิด
อาชญากรรมสูงขึ้น ภาวะการออมก็จะลดลงในลักษณะเช่นเดียวกัน

อำนาจการอธิบายของปัจจัยทั้งสามที่มีต่อภาวะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ
สังคมภาคใต้ค่อนข้างสูงมาก

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น หากพิจารณาโดยค่าประมาณการ
ในอนาคตแล้วก็สามารถพิจารณาได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 : สภาพทางเศรษฐกิจสังคมในทศวรรษหน้า (2531-2541)

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร (x_1)	สินเชื่อเพื่อการเกษตร (กยศ./ล้านบาท) (x_2)	จำนวนคดีอาญา ที่เกิด (x_3)	ปริมาณเงินฝากใน ธนาคารพาณิชย์ (y)
2521	5586197.00	799.70	62293.00	10124.20
2522	5715691.00	809.30	54880.00	12003.40
2523	5823211.00	803.90	54195.00	14875.30
2524	5934699.00	877.70	53847.00	17605.20
2525	6040203.00	968.30	55314.00	21165.00
2526	6166089.00	1110.80	22786.00	26845.00
2527	6299876.00	1540.20	18216.00	31305.90
2528	6441186.00	1580.40	20175.00	35571.00
2529	6607877.00	1989.20	18295.00	39336.40
2530	6716437.00	2180.50	19859.00	44907.20
2531	7966492.80	2154.56	18133.50	72907.97
2532	8092121.60	2315.55	17556.00	76571.67
2533	8217750.40	2476.55	16978.50	80235.37
2534	8343379.20	2637.54	16401.00	83899.06
2535	8469008.00	2798.54	15823.50	87562.76
2536	8594636.80	2959.53	15246.00	91226.46
2537	8720265.60	3120.52	14668.50	94890.15
2538	8845894.40	3281.52	14091.00	98553.85
2539	8971523.20	3442.51	13513.50	102217.55
2540	9097152.00	3603.51	12936.00	105881.24
2541	9222780.80	3764.50	12358.50	109544.94

จากข้อมูลในตารางที่แสดงถึงภาวะเศรษฐกิจสังคมภาคใต้ในอนาคต โดยพิจารณาจากปริมาณเงินออมก็จะเพิ่มสูงภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นเงื่อนไขเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนประชากรและสินเชื่อ ในขณะที่เดียวกันสถิติจำนวนคดีอาญาเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ นั่นคือระดับอัตราจำนวนคดีที่เกิดขึ้นลดลง

สรุปท้ายบท

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้โดยภาพรวมแล้วมีลักษณะ เช่นเดียวกับระดับประเทศ นั่นก็คือการขยายตัวของกิจการด้านอุตสาหกรรม การขยายตัวของชุมชนเมือง สภาพความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ยังคงดำเนินต่อไป อัตราระดับความเปลี่ยนแปลงจะช้าหรือเร็วย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยแทรกซ้อนด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการเมือง-การบริหาร อันเป็นระบบใหญ่ของประเทศที่มีความเชื่อมโยงกับระดับภูมิภาคอย่างแนบแน่น

เชิงอรรถที่ 4

¹Kingsley Davis, Human Society, New York : McMillan Company, 1949, p.10

²ดูรายละเอียดใน ริงส์เรย์ ประเสริฐศรี และคณะ, รายงานการประเมินผล การสร้างงานในชนบท พ.ศ.2529, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2530, บทที่ 2.

³หลวงนรกิจบริหาร, การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ตามหลักทั่วไป เฉพาะประเทศไทย), กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517, หน้า 136-146.

⁴ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สร้างสรรค์ จำกัด, 2528, บทที่ 4

⁵วารสารธนาคารกรุงเทพ, 5 พฤษภาคม 2533, หน้า 238

⁶ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ, รายงานผลดำเนินงานของรัฐบาล 16 สิงหาคม 2531 - 30 พฤศจิกายน 2532, กรุงเทพฯ : วิกตอรีเพาเวอร์พอยท์, 2533 หน้า 48

⁷วารสารธนาคารกรุงเทพ, 5 พฤษภาคม 2533, หน้า 242

⁸สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย, บรรพ 29, พ.ศ.2532

⁹ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้, รายงานภาวะเศรษฐกิจและการเงิน ภาคใต้ ปี 2531, หน้า 12

¹⁰อ้างแล้ว, หน้า 44

¹¹วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, มกราคม 2533, หน้า 12

¹²วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, มิถุนายน 2533, หน้า 280

¹³อ้างแล้ว, หน้า 280-281

¹⁴สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ 29, 2513 - 2514, หน้า 441-446

¹⁵สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ 28, 2511-12, หน้า 236

¹⁶สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ 36, 2532, หน้า 185

¹⁷วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ, มกราคม 2533, หน้า 14-16

¹⁸วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (พฤษภาคม-มิถุนายน 2532), หน้า 31-32

¹⁹วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด, เมษายน 2533, หน้า 184

²⁰วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด, มกราคม 2533, หน้า 18

²¹ดูรายละเอียดใน สุวิทย์ ศรีจันทร์, ภาคใต้ : เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา, วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี 2528, หน้า 61-62

²²สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ 31 (2522)
บรรพ 36 (2532)

สรุปและเสนอแนะ

บทนี้จะเป็นการนำผลข้อมูลที่ปรากฏทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากอดีตกระทั่งปัจจุบันมาสรุปเพื่อเสนอแนะประกอบร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลระดับหัวหน้าส่วนราชการ/องค์การภาคเอกชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างสอดคล้องกับสภาพดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ หากพิจารณาย้อนอดีตแล้วจะพบว่าอัตราความเจริญในแต่ละด้านค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงก่อนปี พ.ศ.2516 ซึ่งมีหลักฐานชี้ชัดได้จากการสร้างถนน เขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำ ตลอดจนปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ สาเหตุก็อาจจะพิจารณาได้จากหลายประเด็น คือ

1. ถูกมองว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ
2. ผู้นำประเทศขาดความสนใจต่อการพัฒนาภาคใต้อย่างจริงจัง เนื่องจากผู้นำเหล่านั้นมักจะมีภูมิลำเนาเป็นชนในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น
3. ประชาชนในภาคใต้ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง เช่นกรณีปัญหาราคายางพาราในอดีตระยะหนึ่ง (2511-2520) ที่ตกต่ำมาก ก็มีได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด รัฐบาลปล่อยให้กลไกราคาปรับไปตามภาวะเศรษฐกิจโลก

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการปฏิวัติทางการเมืองการปกครองหลังปี พ.ศ.2519 นั้น ความเปลี่ยนแปลงของภาคใต้อันเริ่มเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงระดับประเทศ ความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้สามารถพิจารณาได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

สภาพทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม จากที่ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับสภาพทางธรรมชาติ และระบบนิเวศน์ไปบางส่วนแล้วว่า ความเปลี่ยนแปลงกิจกรรมด้านอาชีพจะเกิดขึ้น นั่นก็คือ ระบบเศรษฐกิจที่มีรากฐานเดิมแบบเกษตรกรรมเริ่มก้าวเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ระบบเกษตรกรรมขนาดเล็กเปลี่ยนเป็นระบบเกษตรกรรมขนาดใหญ่ ความต้องการแรงงานจึงติดตามมา สภาพแรงงานของภาคใต้โดยทั่วไปค่อนข้างมีปัญหาขาดแคลนแรงงานระดับปฏิบัติ ดังนั้นจะพบว่าแรงงานจำนวนไม่น้อยที่อพยพจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ลักษณะเช่นนี้ปัจจัยด้านแรงงานจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ค่อนข้างสูง หากพิจารณาสถานการณ์แรงงานปัจจุบันก็พอสรุปได้ว่าในอนาคตปัญหาขาดแคลนแรงงานจะเกิดขึ้นได้ถึงแม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะสามารถบรรเทาได้ก็เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า

- แรงงานในท้องถิ่นไม่เพียงพอ

- แรงงานอพยพจากภูมิภาคอื่น เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มจะลดลง

ในกรณีที่การพัฒนาภูมิภาคดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับความต้องการแรงงาน ในขณะเดียวกันภาคเกษตรกรรมก็เปลี่ยนแปลงจากการปลูกข้าวหรือพืชไร่เป็นพืชยืนต้นมากขึ้น สภาพเช่นนี้จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาสู่ภาคใต้ลดลง ผลที่ติดตามมากก็คือ ความขาดแคลนด้านแรงงานและอัตราค่าจ้างจะสูงขึ้น

ปัจจัยด้านแรงงานจึงมีผลสำคัญยิ่งต่อการขยายตัวของภาคใต้ทั้งในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

สภาพการเติบโตของชุมชนเมือง ภาคใต้ได้มีความเปลี่ยนแปลงด้านลักษณะชุมชนเมืองเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นของประเทศ จุดศูนย์กลางของความเจริญเป็นเมืองที่เด่นชัดก็ได้แก่ ภูเก็ต หาดใหญ่ สงขลา และสุราษฎร์ธานี กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะปรากฏผลในด้านต่าง ๆ คือ

- จำนวนประชากรและความหลากหลาย

- การอพยพของประชากรจากบริเวณรอบนอกและจากภูมิภาคอื่น ๆ เข้าสู่ชุมชนเมือง

ศูนย์กลางดังกล่าว

- สถานประกอบการทั้งด้านธุรกิจบริการและโรงงานอุตสาหกรรม
- พื้นที่รอบนอกของชุมชนเมืองแต่ละแห่งจะเปลี่ยนแปลงจากผู้ถือครองเดิมไปสู่

นายทุนพ่อค้าในเขตเมืองมากขึ้น เพื่อลงทุนกิจการด้านต่าง ๆ

- ความไร้ระเบียบของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานอุตสาหกรรม กิจการด้านโรงแรม ธุรกิจที่ดินและบ้านจัดสรร เป็นต้น จะละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานประชาชนด้วยการฉกฉวยอาศัยโอกาสช่องว่างของกฎหมายก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ และกระทำผิดกฎหมาย

สภาพทางธรรมชาติและระบบนิเวศน์ ด้วยสภาพของภาคใต้โดยธรรมชาติมีพื้นที่เป็นแนวชายฝั่งทั้งสองด้าน มีแนวเทือกเขาพาดผ่านขนานกับชายฝั่งเกือบตลอด พื้นที่ราบมีไม่มากนัก ดังนั้นภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนก็คือ ลักษณะอาชีพของประชาชนในการทำนาหรือประมงชายฝั่งขนาดเล็ก ซึ่งได้กระทำมาเป็นเวลานานเริ่มเปลี่ยนแปลงมาใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้จากกรณีการเลี้ยงกุ้งซึ่งเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายกระจายไปอย่างรวดเร็วทั้งในรูปบริษัทขนาดใหญ่และเอกชนรายย่อย ผลกระทบที่ติดตามมากก็คือ

- ระบบทางนิเวศน์เริ่มเสื่อมโทรม มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินชายฝั่ง ป่าชายเลนอย่างไร้ขอบเขตภายใต้การชักนำของผู้ประกอบการต่างถิ่น
- ประชาชนเปลี่ยนแปลงอาชีพและพื้นที่ซึ่งเคยปลูกข้าวมาประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งมากขึ้น
- เกิดภาวะน้ำเสียเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระบบการทำนากุ้งไม่ได้มีมาตรฐานเดียวกัน ปล่อยน้ำเสียถ่ายเทจากสถานที่เลี้ยงไปยังบริเวณข้างเคียง ในประเด็นนี้จะเห็นว่าการขยายตัวและการเติบโตของกิจการประเภทยาสูบเร็วกว่าระบบการทำงานของรัฐ กล่าวคือรัฐยังไม่มีกฎหมายควบคุมการใช้ประโยชน์ในลักษณะนี้อย่างเฉพาะเจาะจงและชัดเจน

จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเห็นว่าก่อให้เกิดผลบางประการที่จำเป็นต้องได้รับการกำหนดทิศทางและมาตรการอย่างชัดเจนเพื่อทำให้ภาคใต้ในอนาคตเติบโตอย่างมีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน ผลเหล่านี้ได้แก่

1. ระบบเกษตรกรรมแบบครอบครัว หรือขนาดเล็กจะถูกดูดกลืนเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมขนาดใหญ่ เช่น การประมง การเพาะปลูกพืชผล

2. โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปทั้งแปรรูปผลไม้ ผลิตภัณฑ์ทางน้ำ ตลอดทั้งโรงงานผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคที่อาศัยวัตถุดิบที่เป็นฐานเศรษฐกิจของภาค เช่น ยางพารา จะเกิดขึ้นจำนวนมาก

3. การขยายตัวของเมือง อันเนื่องมาจากอัตราการเพิ่มประชากร อัตราการเติบโตด้านอุตสาหกรรมจะทำให้พื้นที่ภาคชนบทลดน้อยลง

4. ความต้องการเทคโนโลยีพร้อม ๆ กับแรงงานที่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี เพื่อเข้าสู่ระดับการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความประหยัด การใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ เนื่องจากทรัพยากรบางอย่างจะขาดแคลนและหายาก เช่น แรงงานระดับปฏิบัติที่มีฝีมือ และวัตถุดิบ เป็นต้น

5. สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์จำเป็นต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งในแง่ของการกำหนดระเบียบควบคุมการใช้พื้นที่ของหน่วยงาน และกลุ่มบุคคลที่เข้ามาลงทุนประกอบการ เช่น การสร้างโรงงาน การสร้างอาคารสถานที่ประเภทอื่น ๆ อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย ตลอดจนกิจการทุกชนิดซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางกายภาพ คือ น้ำ อากาศ ดิน และป่าไม้ ทั้งนี้ก็เพื่อมิให้เกิดสภาวะแวดล้อมเป็นพิษที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตมนุษย์

ข้อสังเกตความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของภาคใต้ที่มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างชัดเจนในระหว่างบางพื้นที่ นั่นก็คือ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ยังมีโอกาสและระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ของภาคใต้เนื่องจากสภาพปัญหาทางด้าน

1) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนด้านต่าง ๆ ค่อนข้างขาดแคลนไม่ว่าจะเป็นถนน หรือระบบการขนส่ง ระบบการสื่อสาร ตลอดจนถึงระบบสาธารณสุขอื่น ๆ

2) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสำหรับผู้ประกอบการทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ ทำให้การลงทุนหรือดำเนินกิจการใด ๆ ไม่อาจจะกระทำได้

อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดังจะเห็นได้ว่ากิจการต่าง ๆ มักจะมีเฉพาะผู้ประกอบการระดับท้องถิ่น หรือในบางกรณีก็อาจจะมีนายทุนจากภูมิภาคอื่น ๆ บ้างแต่ก็ดำเนินไปในลักษณะของการร่วมหุ้นที่มีผู้ประกอบการในท้องถิ่นอยู่ด้วย

3) นโยบายของรัฐต่อการพัฒนา 3 จังหวัดชายแดนยังไม่อาจที่จะกระทำให้ผู้ประกอบการในระดับพื้นที่มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่สามารถยึดเป็นหลักประกันถึงความมั่นคงในอนาคตของการลงทุนได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปฏิบัติที่สามารถอ้างอิงสถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมาประกอบร่วมพิจารณา จะทำให้ประเด็นนี้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินมาตรการเฉพาะพื้นที่ขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของนโยบายและการปฏิบัติ พร้อมกับความจริงใจของรัฐในอันที่จะดำเนินการ และขณะนี้ก็มีแนวโน้มที่ดีเมื่อนโยบายให้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเขตเศรษฐกิจเสรี อันจะนำไปสู่การขยายตัวของพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้อย่างเท่าเทียมกับพื้นที่อื่น ๆ

ปัจจัยแทรกซ้อนบางประการที่ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจสงขลาภาคใต้

ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้ภาวะปกติ ปราศจากเงื่อนไขแทรกซ้อนอันจะส่งผลทั้งในทางบวก-ลบ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว อาการชะงักงันของการเติบโตในทุกด้านอาจจะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว หรือช้าลงอย่างผิดปกติก็ได้ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์บางลักษณะ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วยก็คือ

1. นโยบายการพัฒนาภาคใต้ของรัฐบาล นโยบายพัฒนาภาคใต้ที่สำคัญซึ่งกล่าวถึงกันมากในขณะนี้คือ โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard) ให้เป็นเส้นทางสากลระดับนานาชาติฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งทะเลอ่าวไทย เชื่อมระหว่างโลกตะวันตก-ตะวันออก ผ่านบริเวณกระบี่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ฯลฯ นั้น หากสามารถดำเนินการได้ในระดับปฏิบัติช่วงทศวรรษนี้ การเติบโตทางเศรษฐกิจสงขลาภาคใต้อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถบภาคใต้ตอนกลางแล้วจะกระจายไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตาม

ปัจจัยดังกล่าวนี้ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขย่อย ๆ บางประการเช่นกัน คือ

1.1 รัฐสามารถประสานความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางระบบเทคโนโลยี และอุตสาหกรรม กับระบบทางนิเวศวิทยาได้หรือไม่ เพียงใด

1.2 รัฐสามารถที่จะคงไว้ซึ่งเจตนารมณ์เช่นนั้นได้อย่างมั่นคงเพียงใดใน ท่ามกลางยุทธการแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์ระดับทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ระดับภายในประเทศก็คือการเมืองภายในที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ ต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น กลุ่มอนุรักษ์ นักการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ตลอดจน กลุ่มนักธุรกิจ เป็นต้น ในระดับต่างประเทศก็หมายถึงประเทศเพื่อนบ้าน ดังเช่นประเทศสิงคโปร์ จะสร้างภาวะกดดันลักษณะต่าง ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เคยได้รับตลอดมาและ ต้องสูญเสียผลประโยชน์บางส่วนไปเมื่อโครงการพัฒนาชายฝั่งภาคใต้ได้เกิดขึ้น

1.3 สุกท้ายก็คือความต่อเนื่องนโยบายของรัฐ จากภาวะความเปลี่ยนแปลง ทางการเมือง ทั้งระบบพรรค และผู้นำ ซึ่งเกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ จะสามารถประสานนโยบายที่ให้ หรือมีลักษณะคงไว้ในระดับความสำคัญอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ขาดสายได้หรือไม่ เพียงใด

2. กระแสความเปลี่ยนแปลงของระบบโลกทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังเช่น กรณีวิกฤติการณ์รอบ ๆ อ่าวเปอร์เซีย การเปลี่ยนแปลงของอุดมการณ์ทางการเมือง แถบยุโรปตะวันออก เป็นต้น ซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่สามารถส่งผลกระทบต่อระบบย่อยคือประเทศไทย และภาคใต้ได้มากที่สุด

จากเงื่อนไขหลัก ๆ 2 ประการข้างต้น ย่อมจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมของภาคใต้ในช่วงทศวรรษหน้าอย่างสำคัญยิ่ง นั่นก็คือในกรณีที่ภาวะการณ์ทุกอย่างคงที่ดังเช่น ขณะนี้ สภาพเศรษฐกิจสังคมภาคใต้อาจจะมีทิศทางเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับที่ปกติดังกล่าวแล้ว ข้างต้น ในกรณีที่ภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้นในทางลบ นั่นก็หมายถึงการเปลี่ยนแปลงย่อมต่ำกว่า เป้าหมายหรืออาจจะถดถอยลงไประดับหนึ่ง แต่ในกรณีเกิดสถานการณ์ในทางบวกและเสริม กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังเป้าหมายนโยบายที่กำหนด ผลที่เกิดขึ้นก็ย่อมทำให้ ภาวะเศรษฐกิจสังคมภาคใต้ดำเนินไปตามที่คาดหมายทุกประการ

ภาวะความต้องการแรงงานภาคใต้ในอนาคต จากภาวะความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้ในอนาคตนั้น จะพบว่าได้ส่งผลกระทบต่อภาวะแรงงานในระดับหนึ่งซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานอย่างสอดคล้องกับหน่วยงาน/สถาบันการศึกษาที่มีภาระรับผิดชอบโดยตรงต่อการผลิตบุคลากรให้ได้อย่างสอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้น ความเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดสามประการคือ ด้านการเกษตร-อุตสาหกรรม ด้านการเติบโตของชุมชนเมือง และด้านระบบนิเวศวิทยา ก็ทำให้นำมาสู่ความสามารถในการทำนายความต้องการลักษณะแรงงานได้ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการแรงงานระดับทั่วไป หมายถึงเป็นสาขาแรงงานที่จำเป็นโดยทั่วไประดับประเทศในทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งภาคใต้ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล วิศวกรรม เกษตรกร เป็นต้น

2. ความต้องการแรงงานระดับเฉพาะเจาะจง ได้แก่ สาขาแรงงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาคใต้อย่างเหมาะสม ทั้งในแง่ของตลาดแรงงานและการผลิต สาขาแรงงานเหล่านี้ได้แก่

2.1 พิจารณาในด้านสาขาวิชา ก็คือ

- 2.1.1 การจัดการ ทั้งบริหารธุรกิจและบริหารงานบุคคล
- 2.1.2 วิศวกรรม เน้นด้านเคมี อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องกล
- 2.1.3 ประมง เน้นการเพาะเลี้ยง
- 2.1.4 สิ่งแวดล้อม เน้นการจัดการ
- 2.1.5 ภาษาอังกฤษ

จากจำนวนสาขาเหล่านี้ มีข้อสังเกตก็คือสาขาการจัดการค่อนข้างมีความสำคัญในประเด็นที่ว่า ถ้าหากไม่สามารถสร้างหรือผลิตได้โดยตรงเฉพาะสาขาก็ควรจะมีวิชาให้ผู้เรียนสาขาอื่น ๆ ได้มีความรู้บ้าง เพื่อประโยชน์ในหน้าที่ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงอย่างแน่นอนภายใต้การปฏิบัติงานประจำวัน

2.2 ระดับการผลิต ควรอยู่ในระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตร

2.3 คุณภาพ เน้นความสามารถในการปฏิบัติงานได้จริง ไม่ควรเน้น
การเรียนรู้เชิงทฤษฎีเท่านั้น

ดังนั้นการกำหนดบทบาทของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาาระดับสูงสุดแห่งหนึ่งของภาคใต้ จึงควรจะได้นำไปสู่ข้อพิจารณาเพื่อกำหนดแผนการศึกษา และผลิตแรงงานอย่างเหมาะสม อันจะเป็นการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนในระดับพื้นที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้

ด้วยข้อสรุปและข้อเสนอแนะทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ย่อมจะทำให้ได้ภาพความเปลี่ยนแปลงตลอดถึงแนวทางการสร้างกำลังคนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะนำไปสู่การวิจัยเจาะลึกเฉพาะด้านได้อีกหลายประเด็น ตามความรู้ความสนใจของนักวิชาการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจน์ พลจันทร์, รายงานผลการวิจัยการวางแผนพัฒนาภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎี
ศึกษาระดับประเทศในทวีปแอฟริกา (ใต้ทะเลทรายสะฮารา), ธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2528
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านในอศิต, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด
2528
- ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้, รายงานภาวะเศรษฐกิจและการเงินภาคใต้ปี 2531
- นรกิจบริหาร, หลวง. การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ตามหลักทั่วไปเฉพาะ
ประเทศไทย), กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517
- ประพันธ์ เสวคนันท์. เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2520
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี และคณะ. รายงานประเมินผลการสร้างงานในชนบท พ.ศ.2529.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2530
- วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (พฤษภาคม - มิถุนายน 2533)
- วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ, มกราคม 2533
- วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ, เมษายน 2533
- วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ, 5 พฤษภาคม 2533
- วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ, มิถุนายน 2533
- ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ. รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล 16 สิงหาคม 2531 -
30 พฤศจิกายน 2532, กรุงเทพฯ : วิคตอเรียเพาเวอร์พอยท์, 2533

สุวิทย์ ศรีจันทร์. ภาคใต้ : เศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนา. วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี,
2518

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย. บรรพ 28, บรรพ 31, และบรรพ 32,
บรรพ 36

เอกจิต วงศ์สุชาติกุล. ทฤษฎีแห่งที่ตั้งกับแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค.
กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์, 2523

Baster, Nancy. "Development Indicators : An Introduction", The
Journal of Development Studies, 8(April) 1972

Dewis, Kinsky. Human Society, New York : The Mcmillan Company,
1949

Goodman, Louis J. and Ralphs N. Love, Project, Planning and
Management : An Integrated Approach, New York : Dergaman
Press, 1980

Krech David and et.al., Individual in Society, New York : Mcgraw-Hill
Book Company, Inc., 1962

La Piere, piere, Prichard Tracy, Social Change, New york :
McGraw-Hill, 1965

United Nations, Decentralization for National and Local Development
United Nation Publication, n.d.

ภาคผนวก ก.

ที่ ทม 1201/ว.51492

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

181 ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลสุระมิแล

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

22 สิงหาคม 2533

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและการสัมภาษณ์

เรียน

เนื่องด้วย นายอาคม ใจแก้ว อาจารย์ระดับ 6 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ ในทศวรรษหน้า" นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลจากท่านซึ่งมีประสบการณ์และภาระหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องดังกล่าว อันจะช่วยให้ได้แนวทางที่จะนำไปสู่การอธิบายผลการวิจัยได้อย่างถูกต้องอีกระดับหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้ข้อมูลและการสัมภาษณ์ด้วย
จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายบัญญัติ ยวนแหล)

รองอธิการบดีวิทยาเขตปัตตานี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สำนักงานอธิการบดี

งานประสานการวางแผน โทร.349111 ต่อ 254

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้นำ/ผู้แทนของหน่วยงานระดับพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้สัมภาษณ์

นายบวรรัตน์	สุนทร เจริญนนท์	ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา
นายรุจารัตย์	สุชาโต	รองประธานหอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช
นายพิเชษฐ	พันธุ์วิชาติกุล	ประธานหอการค้าจังหวัดกระบี่
นายเจริญพันธ์	เสาวไชย	ผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี
นายแพทย์ล้วน	บุษภากรณ์	สาธารณสุขจังหวัดกระบี่
นายยิ่งยุทธ	วงศ์เจริญ	เลขาธิการหอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายทอง	คันไพบูลย์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ศูนย์พัฒนาภาคใต้ จังหวัดสงขลา
นายโชคคี	จินนาวงศ์	ผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายโรจน์	กงสง	ผู้ช่วยประมงจังหวัดนครศรีธรรมราช
นายประเสริฐ	รันทกิจ	ผู้ช่วยเกษตรฝ่ายบริหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายชูชาติ	สิโหละชาติ	อุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา